STRIPSCHRIFT

verschijnt
maandelijks
nummer 89
mei 1976
prijs f 2,95

Jacques Martin

Kuifje en de Picaro's

Tardi

STRIPSCHRIFT

mei 1976 nummer 89

uitgegeven door Thespa Uitgeverij, Koninginneweg 164, Amsterdam, tel. 020-79 13 19 voor **Het Stripschap**.
Nederlands Centrum voor belangstellenden in strips, goedgekeurd bij KB 30 september 1968.
Doel: de waardering bevorderen voor strips in het algemeen en Nederlandse strips in het bijzonder.

Abonnementen op Stripschrift die in de loop van het abonnementsjaar worden opgegeven, kunnen slechts voor een gehele jaargang worden afgesloten.

Opgave via giro 20 99 48 t.n.v. Stripschrift, Koninginneweg 164, Amsterdam.

Stripschrift is verkrijgbaar:
via een abonnement (jan t/m dec.) à **f 28,50**
giro 20 99 48 t.n.v. Stripschrift, Koninginneweg 164, Amsterdam; of via een lidmaatschap/abonnement van het Stripschap à f 35,—; giro no. 15 13 000 t.n.v. de penningmeester van het Stripschap te Amsterdam; in de losse verkoop à **f 2,95**.
Houders van een CJP-paspoort kunnen zich bij hun CJP-buro opgeven en betalen de gereduceerde abonnementsprijs van **f 25,50** voor een kalenderjaar.
Lopende (bestaande) abonnementen kunnen niet omgezet worden!

Redactie: Hans van den Boom, Kees de Bree, Rob van Eijck, Wim van Helden, Martin Wassington.
Redactieadres: Postbus 9494, Amsterdam.
Nieuwsredactie: Kees de Bree, Martin Wassington, postbus 9494, Amsterdam.
020/17 13 32 – 18 34 88.
Vaste medewerkers: Domien ten Berge, Har Brok, Reinolt Duerings, Evert Geradts, Nico Noordermeer, Guus Ong.

NIETS UIT DEZE UITGAVE MAG WORDEN VERVEELVOUDIGD EN/OF OPENBAAR GEMAAKT, DOOR MIDDEL VAN DRUK, FOTOKOPIE, MICROFILM OF OP WELKE ANDERE WIJZE OOK, ZONDER VOORAFGAANDE SCHRIFTELIJKE TOESTEMMING VAN STRIPSCHRIFT EN AUTEURS.

DE VERANTWOORDELIJKHEID VOOR DE GEPLAATSTE ARTIKELEN BERUST BIJ DE AUTEURS.

1. ASTERIX
   De grote Oversteek
   UDERZO-GOSCINNY
   Uitgeverij Oberon B.V.
2. ROBBEDOES EN KWABBERNOOT
   De Erfenis
   FRANQUIN
   Uitgeverij Dupuis
3. O.B.BOMMEL
   Grofstoffelijke Trillingen
   TOONDER
   Uitgeverij De Bezige Bij
4. SUSKE EN WISKE (1)
   De Vinnige Viking
   VANDERSTEEN-STUDIO'S
   Standaard Uitgeverij
5. OLIVIER BLUNDER
   Onmiskenbaar O.B.
   GREG
   Uitgeverij Semic Press
6. DE STRIPKUNST VAN MARTEN TOONDER
   TEN BERGE
   Uitgeverij Panda
7. RODERICK
   De oude Man uit de Bergen
   VANCE-MEYS
   Uitgeverij Impressum B.V.
8. BOLLIE EN BILLIE
   Die koddige Cocker
   ROBA
   Uitgeverij Dupuis

STRIP TOP TIEN

9. JESS LONG
   De purperen Boeddha
   PIROTON-TILLIEUX
   Uitgeverij Dupuis

10. AMARGO
    Feest voor de Gieren
    DE LA FUENTE
    Uitgeverij Semic Press

De stortvloed van nieuwe uitgaven had duidelijk zijn gevolgen voor de Toptienlijst; alleen Suske en Wiske – 'De vinnige Viking', bleef daarbij overeind en wist zich op een vierde plaats te handhaven. Alle overige noteringen betreffen nieuwe uitgaven. De vraag naar het foutief gespelde Asterix-album (zie achterkant De grote Oversteek) – *21. Het cadeau van Calsa*, was zo groot dat dit niet bestaande album eigenlijk een topplaats op de Toptienlijst verdiende. Het tussen haakjes vermelde getal geeft het plaatscijfer of de vorige Toptienlijst aan.
Gegevens voor deze Toptien werden verstrekt door: Athenaeum Nieuwscentrum, De Blauwe Lotus, Drukwerk, De Jacobijn, Lambiek, De Leeswinkel, Nero, Old Comic House, Panda, Plaatjes-Boekjes, Richard, Sjors, Wammes, Wammes Waggel en Wout, terwijl - in verband met opheffing - Henkus en 10 moest afhaken en dit maal voor het eerst De Bijenkorf Amsterdam meewerkte. (MWMGW).

Striptoptien	2
Professor Pi	2
Casterman	3
Jacques Martin	5
Tardi	12
Strip Tardi	15
Boekbesprekingen	18
Kuifje en de Picaro's	19
Georges Rémi	22
De 4 helden	23
François Craenhals	25
Kresse	26
Dick Bos	27
Het Stripschap	29
Nieuws	30
Simpelman	32

professor pi

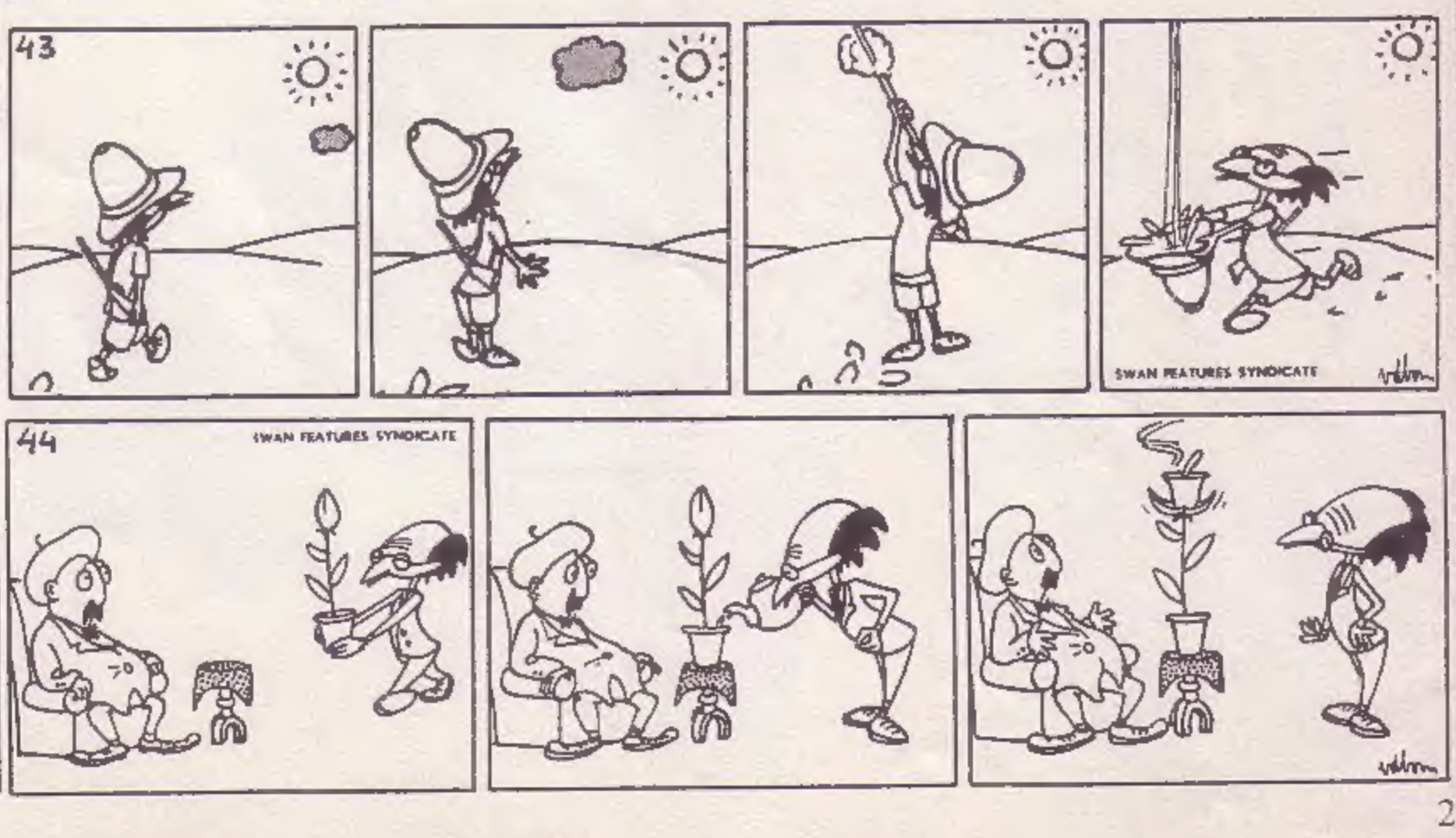

Casterman
multinational in stripverhalen

In het eeuwenoude stadje Tournai (Doornik) in het Zuidwesten van België staat in één van de zijstraten van het centrum in de Rue des Soeurs Noires nr. 28 een vrij onaanzienlijk laag wit-grijs gebouw. Een argeloze voetganger zal er aan voorbijgaan, maar kenners van het beeldverhaal weten of zouden moeten weten dat de uitgeverij, die in dit gebouw gevestigd is, wereldfaam geniet door zijn uitgaven met de avonturen van de stripheld Kuifje.
Tot voor enige jaren waren de albums van Kuifje de enige stripalbums in het fonds van Casterman, maar hun sukses was zó groot (vertalingen in 22 talen, waaronder het Baskisch, Japans en het Maleis) dat de uitgeverij haar fonds heeft uitgebreid met een aantal reeksen die getekend worden door de 'groten' van het Europees tekentalent.
In 1968 kwam Jacques Martin met zijn striphelden 'Alex' en 'Lefranc'; reeksen die eerst in het weekblad Kuifje verschenen en waarvan door Lom-

Een argeloze voetganger

bard/Brussel vroeger al enige albums waren uitgebracht. Eveneens uit de Kuifjes-stal volgde Frans Craenhals met 'De Koene Ridder', voordien tekende hij voor Casterman al 'De Vier Helden'. Hans Kresse sloot tot heden de rij en zag een oude wens in vervulling gaan; hij startte in 1972 zijn 'Indianenreeks'.
In Frankrijk geeft Casterman ook nog de avonturen van 'Corto Maltese' uit, getekend door Hugo Pratt. Tevens verscheen 'La Ballade de la Mer salee', eveneens van Pratt, een stripuitgave die als eerste een reeks moet gaan inluiden van albums waarin het puikje van stripkunst gepubliceerd wordt. Met deze reeks wil Casterman haar stripfonds benadrukken als topkwaliteit. Eind 1976 wordt 'Wheeling' van Hugo Pratt op de markt gebracht. Nog dit jaar start de uitgeverij met een nieuwe serie, getekend en geschreven door de fransman Tardi. Deze reeks zal ook in het Nederlands verschijnen en in dit Stripschrift kan men kennis maken met Tardi en zijn tekenwerk.

Andere uitgaven

Het uitgeven van kinderboeken is bij Casterman een oude traditie. Het gaat hier om boeken die zich kenmerken door een educatieve inhoud. Vooral de boeken van Alain Grée zijn door hun opzet en vorm befaamd geworden. Zeer populair zijn ook de avonturen van Pol, Pel en Pingo, van de Deense tekenaar Hansen. Deze boekjes behoren tot het randgebied van het stripverhaal; het zijn rijk geïllustreerde kinderverhalen, gericht op de doelgroep van 8 tot 10 jaar. Ook de Segur-reeks, gestart in 1975, is voor deze groep. De verhalen zijn ontleend aan de boeken van Gravin de Ségur, geboren Rostopchine; de bewerking is van Jean-Claude Lowenthal (Fransman, woonachtig in België) en Louis-Michel Carpentier tekent de reeks. Waarschijnlijk door het waanzinnige sukses van de boeken van Gravin de Ségur, die Casterman sinds bijna een eeuw uitgeeft, heeft de uitgever besloten deze uitgave in stripvorm te doen verschijnen.

Uit de geschiedenis van de uitgeverij

In het jaar 1780 begon Donat Casterman op twintigjarige leeftijd een drukkerij in Tournai, hij drukte voornamelijk boeken van het plaatselijk belang. Na enige jaren besloot hij zijn werkzaamheden uit te breiden met het uitgeven van boekwerken; het (franstalige) fonds van Casterman was en is nog steeds duidelijk op godsdienstige en filosofische werken gericht. Vanaf 1824 publiceert de uitgever 'Le Grand Almanach dit de Liège', een almanak die nog steeds ieder jaar verschijnt. In 1857 sticht Josué Casterman, zoon van Donat, een filiaal in Parijs. Voor de stripliefhebber begint Casterman pas interessant te worden in het jaar 1932, als de vader van de huidige direkteur Louis-Robert Casterman, de heer Louis Casterman, de rechten verwerft voor de albumuitgave van het werk van Hergé. Casterman wilde zijn fonds uitbreiden met een nieuw artikel en tevens was het natuurlijk een uitdaging om een totaal onbekend soort kinderboek op de markt te brengen. Deze nieuwe reeks met de avonturen van Tintin was een groot sukses, hoewel in vergelijking met nu de oplagen niet zo geweldig groot waren: 5.000 stuks per album. Het nieuwste boek van Hergé: 'Tintin et les Picaros' heeft een *eerste* oplage van 1.500.000 exemplaren.
De hoogte van deze boeken, op elkaar gestapeld zou bijna 14 kilometer bedragen. Dit is alleen de oplage voor de Franse taal. Onmiddellijk daarna volgen vertalingen in tweeëntwintig talen.

Een Arabische Kuifje

Casterman Nederland, gevestigd in Dronten.

Een filiaal in Nederland

Na de Tweede Wereldoorlog wil Casterman ook een vaste plaats op de markt in Nederland veroveren. Zij trekt in verband hiermee de heer Franke van de Weijer aan, die zich weldra uitsluitend met Casterman zal gaan bezighouden. De verkoop gaat voorspoedig en op advies en aandrang van de heer van de Weijer besluit Casterman in 1961 een Nederlands filiaal te stichten, onder de naam Casterman-Nederland. Als direkteur wordt vanzelfsprekend de heer Van de Weijer aangesteld. De jonge firma is gevestigd in Noordwijkerhout en als opslagruimte wordt de garage van de direkteur gebruikt. Maar snel moet naar een grotere ruimte worden gezocht: in 1962 verhuist men naar Utrecht, Oorsprongpark 3, Ook dit gebouw blijkt snel te klein en weldra koopt men een tweede pand, om zich in 1975 definitief te vestigen in een geheel nieuw en ruim pand te Dronten. Vanzelfsprekend moesten alle albums in het Nederlands vertaald worden: de heer Van de Weijer heeft al snel deze taak op zich genomen. Bijna alle avonturen van Kuifje, de Vier Helden, Alex en Lefranc heeft hij uit het Frans vertaald. Helaas overleed Franke van de Weijer zeer plotseling in 1975, een jaar waarin voor Casterman Nederland enige mijlpalen werden bereikt: de nieuwe vestiging in Dronten en de Nederlandse uitgave van 'Kuifje in het land der Sovjets'.

Nico Noordermeer

STRIPANTIQUARIAAT STORS

VOORSTRAAT 371 DORDRECHT
078 - 42012

OUDE STRIPS
ANTIEKE STRIPS
WEEKBLADSTRIPS

NIEUWE STRIPS
TWEEDEHANDS STRIPS
POSTERS

TE GEK ZEG!

GEOPEND :
MA. t/m VR. VAN 13.00 t/m 18.00 UUR.
ZATERDAGS VAN 10.00 t/m 18.00 UUR

STRIPSCHRIFT

OUDE NUMMERS

NUMMER	PRIJS		
16	f 2,25	62	2,25
18	2,25	63	2,25
19	2,25	65	2,25
20	2,25	65 plus	2,25
25/26	3,25	66	2,25
31/32	3,25	67	2,25
36 1/2	1,50	68/69	3,75
37/38	3,25	70	2,25
38 1/2	1,50	71	2,25
41/42	3,25	72	2,25
43/44	3,25	73	2,95
45/46	3,25	74	2,95
47/48	3,25	75/76	4,25
49/50	3,75	77	2,95
51/52	3,75	78	2,95
53/54	3,75	79	2,95
55/56	3,75	80	2,95
57/58	3,75	81/82	4,25
59/60	3,75	83	2,95
61	2,25	84	3,60
		85	2,95

Deze nummers kunt u bestellen door overmaking van het betreffende bedrag op gironummer 209948 van Stripschrift Koninginneweg 164 Amsterdam 1007 (met vermelding van de door u gewenste nummers).
Indien u prijs stelt op een overzicht van de inhoud uit de nummers 1 t/m 50 kunt u dit vinden in het nummer 49/50 van jan/febr. 1973. En van 51 t/m 84 in nummer 86 van febr. 1976.

WALT DISNEY'S
Donald Duck
presenteert

BARKSVERHALEN UIT 1956-1957 IN DITJES EN DATJES UIT DE OUDE DISNEYDOOS.

LET OP!
DONALD IN VULKAAN-VALLEI EEN 32 PAGINA'S TELLENDE BARKSTOPPER UIT 1947 IN DE NUMMERS 21-22-23!

WAT ZIE IK! GROOTSTE MAANDBLAD PLANNEN MET MIJ? DAAR WIL IK MEER VAN WETEN!

JACQUES MARTIN

IK BEN GEEN GEBOREN TEKENAAR, IK HEB TEKENEN GELEERD OM EEN VERHAAL TE KUNNEN VERTELLEN

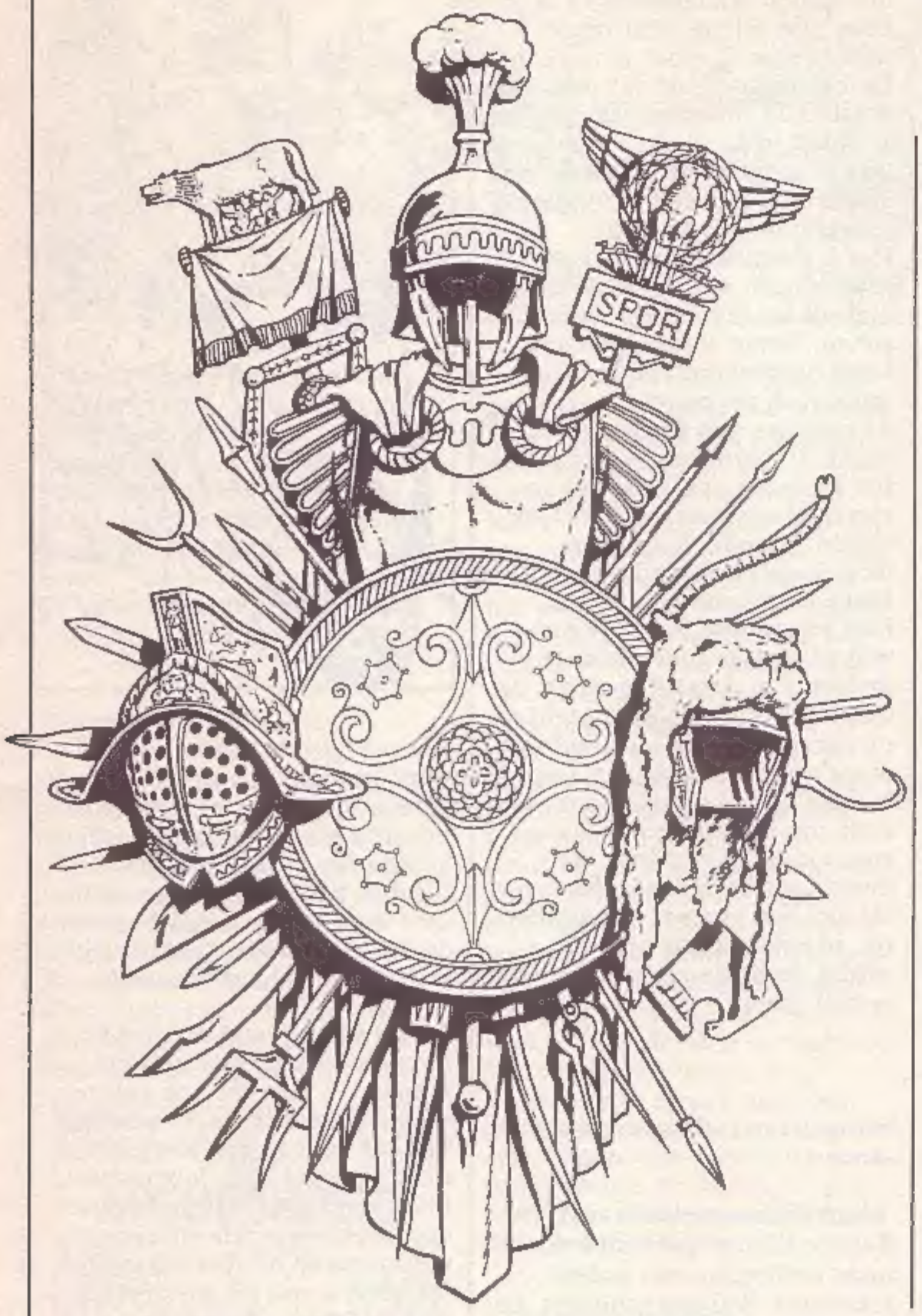

Jacques Martin, hoewel geboren in Frankrijk, maakte carrière in België, vroeger - en eigenlijk nog steeds wel - het Mekka van de Europese strip. In de jaren vlak na de Tweede Wereldoorlog leverde hij, o.a. voor de bladen Wrill en Bravo, een aantal strips van zeer gevarieerde inhoud af, maar zijn eigenlijke loopbaan startte pas toen hij zich in 1948 bij het weekblad Kuifje meldde met één plaat van de nieuwe strip over de Romeinse Oudheid. En die strip, Alex, werd zijn chef d'oeuvre. Tot op heden zijn er twaalf verhalen over deze geromaniseerde Galliër verschenen, niet zo gek veel dus voor een periode van 28 jaar. De geringe produktie van Jacques Martin is te wijten aan twee oorzaken: de enorme nauwkeurigheid waarmee hij werkt en het feit dat hij sinds 1954 medewerker van de Hergé-studio is. Dit laatste betekent dat hij ook een bijdrage heeft geleverd aan de totstandkoming van een aantal verhalen van Kuifje, maar wat precies zijn aandeel daarin is geweest, is door de hechte samenwerking van de studioleden niet meer te achterhalen.
Het eerste punt, de nauwkeurigheid, slaat niet alleen op Martins zorgvuldige manier van tekenen, vooral waar het de dikwijls groots opgezette dekors betreft, maar ook op zijn manier om alles wat hij tekent zoveel mogelijk naar de historische werkelijkheid te rekonstrueren. En dat betekent dat er uren- en soms dagenlang in boeken gesnuffeld moet worden om er achter te komen wat voor een kostuum een Romeinse gouverneur in Utica gedragen kan hebben of uit wat voor vaasje een slavin in het huis van een heer in Rome de wijn kan hebben geschonken. Nauwkeurigheid op historisch terrein, maar ook op tekengebied, is een van de belangrijkste kenmerken die het werk van Jacques Martin tot een van de grote momenten van de Europese strip maken.
Bij het nu vogende interview duiken we, alvorens de historie van Alex aan te snijden, allereerst in de historie van Jacques Martin zelf:

In mijn jeugd tekende ik, net als een hoop kinderen, vrij veel. Ik had wel talent op dat gebied, maar ik heb er nooit een speciale opleiding voor gevolgd. Ik heb de eerste jaren ook nooit het plan gehad om later schilder of tekenaar of artist te worden.

Op mijn twaalfde jaar begon ik echt veel belangstelling voor strips te krijgen. Ik kwam toen nl. een keer langs een school waar wat vriendjes van me zaten. Het was een donderdagmiddag, in die tijd voor de schoolkinderen de vrije middag, en uit een van de ramen hoorde ik ineens 'Duizend bommen en granaten! ' en meer van die kreten. Ik dacht dat er een film vertoond werd en omdat ik vriendjes had op die school ben ik naar binnen gegaan om te kijken. Het bleek dat ze daar Kuifje vertoonden. Eerst heb ik nog lange tijd gedacht dat het een echte tekenfilm was geweest, maar toen ik dat veel later aan Hergé vertelde, legde hij me uit dat het een reeks foto-opnamen moet zijn geweest. Het schijnt dat in die tijd een groot aantal boeken van Kuifje op die manier op film stonden. Iedere tekening was een beeldje op de film, en die beeldjes werden na elkaar vertoond, net als dia's. Het verhaal dat ik daar toen gezien heb was 'Het gebroken Oor'. Ik kwam net binnen op het moment waarop Kuifje aangevallen wordt met een dolk en nog maar net op tijd weg kan springen. Ik vond het zo prachtig dat ik me na afloop voornam ook dat soort tekeningen te gaan maken. Het gekke was dat

ik de strips die ik vóór die tijd wel gelezen had, zoals 'Les Pieds-Nickelés', nooit zo leuk had gevonden. Maar Kuifje was het voor mij helemaal, dat wilde ik ook doen.
Er is toen de nodige tijd overheen gegaan, de oorlog kwam er tussen en daardoor raakte het plan wat op de achtergrond. Maar na de oorlog wilde ik serieus gaan tekenen. Mijn moeder - mijn vader was overleden - voelde daar echter niets voor en stond erop dat ik 'een vak' ging leren. Strips tekenen was geen beroep, dat was flauwekul. Ik heb toen een ingenieursopleiding gevolgd en heb daarna ook een paar jaar in die branche gewerkt bij een vliegtuigfabriek, dezelfde fabriek die nu de Concorde bouwt.
Toen ik daar wegging, vroeg de personeelschef me waarom ik ontslag nam. 'Omdat ik wil tekenen', zei ik. 'Maar u kunt

hier toch ook tekenen en u verdient er nog goed mee ook, terwijl het bij striptekenen armoe troef is! ' De goede man kon het absoluut niet begrijpen.
Wat ik in die baan het sterkst miste was de mogelijkheid om verhalen te kunnen vertellen. Ik had dat toen ik op school zat ook altijd al gedaan. Tijdens een oorlog heb ik zelfs de regie van een toneelstuk gehad'.

Een toneelstuk dat u zelf geschreven had?
Martin: Ja, maar ik ben het aan het eind van de oorlog helaas kwijtgeraakt. Het stuk ging over François Villon. Het verleden heeft mij altijd enorm geboeid, vooral de Middeleeuwen. Ik ben, geloof ik, nog-

al sterk beïnvloed door twee landstreken. Ten eerste is dat Elzas-Lotharingen, waar ik mijn jeugd heb doorgebracht, en ten tweede Vlaanderen met zijn steden vol Gothische kunst, waar mijn ouders me vaak mee naar toe namen. Ik heb ook lange tijd het plan gehad een strip te maken die zich in zo'n Gothieke omgeving af moest spelen. Laatst vond ik zelfs een paar pagina's terug die ik destijds gemaakt had en die zich tegen zo'n decor afspelen. Achteraf is het misschien wel jammer dat het er niet van gekomen is, want het zou voor mij minder moeilijk zijn geweest dan Alex. Er is veel meer dokumentatie over, de decors zijn gemakkelijker terug te vinden en ook qua verhaal zijn er meer mogelijkheden dan in de tijd van Alex. Maar dat wil nog niet zeggen dat ik het vervelend vind om Alex te maken, verre van dat. In mijn begintijd ging het er mij alleen maar om dat ik een verhaal kon vertellen. Ik maakte toen van alles: science-fiction, auto's, vliegtuigen, technische tekeningen. Maar ik wist dat ik, als ik ooit aan iets op langere termijn zou beginnen, een onderwerp uit de geschiedenis zou nemen.
Ook toen al probeerde ik steeds de geschiedenis erbij te betrekken, bijvoorbeeld ook in een science-fictionstrip. Alex Raymond is daar een meester in, en van hem heb ik wel het een en ander overgenomen. Net als van Jacobs trouwens, maar dat was ook bijna onvermijdelijk. We zijn altijd erg goed bevriend geweest. Toen ik begon, was hij al een echte 'meneer' tegen wie ik opkeek, nog meer dan tegen Hergé. Hergé was belangrijk voor mij omdat ik dankzij hem het striptekenen heb ontdekt. De tweede 'schok' kreeg ik toen ik Jacobs leerde kennen: zijn manier van vertellen, zijn humor, zijn decors, dat alles was iets verbazingwekkends voor mij. De invloed van Jacobs is in mijn tekeningen heel duidelijk te zien, bijvoorbeeld in 'Het vervloekte Eiland'. Er zijn mensen geweest die mij dat nogal kwalijk genomen hebben, die het eigenlijk schandalig vonden. Maar ik beschouw het eerder als een eerbewijs aan Jacobs. In die tijd was ik lang niet de enige die in de stijl van Jacobs tekende. Momenteel is er een hele groep tekenaars die à la Franquin tekent. Dat heeft sukses, dus zó moet je werken. En Franquin vindt dat best, hij geeft zelfs adviezen, van: 'zo en zo moet je dat doen'. Jacobs was er toentertijd helemaal niet zo blij mee dat een groot aantal jongeren hem imiteerde.
Het is destijds vooral Jacobs geweest aan wie het blad Kuifje zijn sukses te danken heeft gehad. Hergé was vanzelfsprekend overbekend, maar de grote rush op het blad is door de verhalen van Jacobs veroorzaakt. Ik herinner me dat in die tijd iedereen over 'Het geheim van de Zwaardvis' of 'Het Gele Teken' praatte. Kuifje was uitstekend, natuurlijk, maar Blake en Mortimer was iets heel bijzonders. En of je het wilt of niet, je ondergaat de invloed van dergelijke strips. Je raakt het ook wel weer kwijt op den duur, ik geloof niet dat er nu nog invloeden van Jacobs in mijn werk te vinden zijn. Ik vind zijn werk nog steeds erg goed, maar ik wordt er niet meer door beïnvloed. Het is net als met een vroeger vriendinnetje: je vindt elkaar nog wel aardig, maar de verliefdheid is er niet meer. . .

Invloed van Italiaanse renaissance

'Mijns inziens heb ik vanaf 'De Zwarte Klauw' geen invloed meer ondergaan van andere tekenaars. Wèl van schilders, en dan vooral van die uit de Italiaanse Renaissance. Dat komt vooral door mijn opleiding.

Dit is een groot wonder! Jupiter, de opperste god, heeft zijn keuze bekend gemaakt! Octavius, jij zult op aarde de grootste heerser worden. Jupiter is de adelaar van de hemelen, jij zult de adelaar... de heerser op aarde worden.
?
!

Een vrij groot deel van de tijd werd besteed aan architektuur: perspektief tekenen, konstrukties uitwerken, enzovoort. Die kennis van de architektuur vond ik bij de Italiaanse schilders weer terug. Logisch, want de meeste schilders uit die tijd waren tevens bouwmeester'.

In een artikel over u noemde men u de Ingres van de strip.
Martin: Ik heb dat ook gelezen, misschien is het zo. Ik weet het niet. Ik vind Ingres wel goed, maar ik houd toch bijvoorbeeld meer van David. Ingres behoorde tot een hele school, een school die in de Renaissance tot bloei komt en die sterft met Delacroix. Ingres had een buitengewoon knappe lijnvoering die dichter bij tekenen dan bij schilderen lag.
Ik ben iemand die niet zo erg goed kan tekenen. Hergé, Jacobs, Leloup, De Moor en ik zijn geen van allen geboren tekenaars, zoals Cuvelier dat is. We hebben tekenen geleerd om een verhaal te kunnen vertellen. Net als een schilder die met zijn doeken iets wil zeggen. Zo iemand heeft altijd minder mogelijkheden dan een natuurtalent, die alles zo eventjes losjesweg kan schilderen.

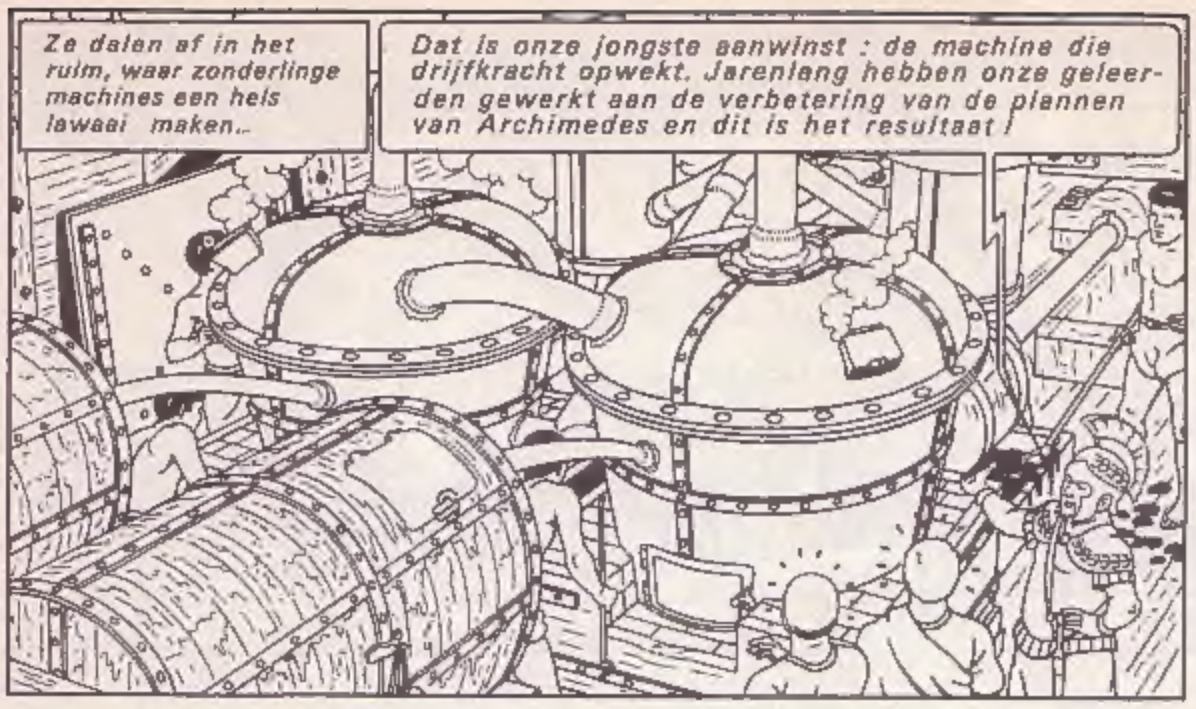
Ze dalen af in het ruim, waar zonderlinge machines een hels lawaai maken..
Dat is onze jongste aanwinst : de machine die drijfkracht opwekt. Jarenlang hebben onze geleerden gewerkt aan de verbetering van de plannen van Archimedes en dit is het resultaat !

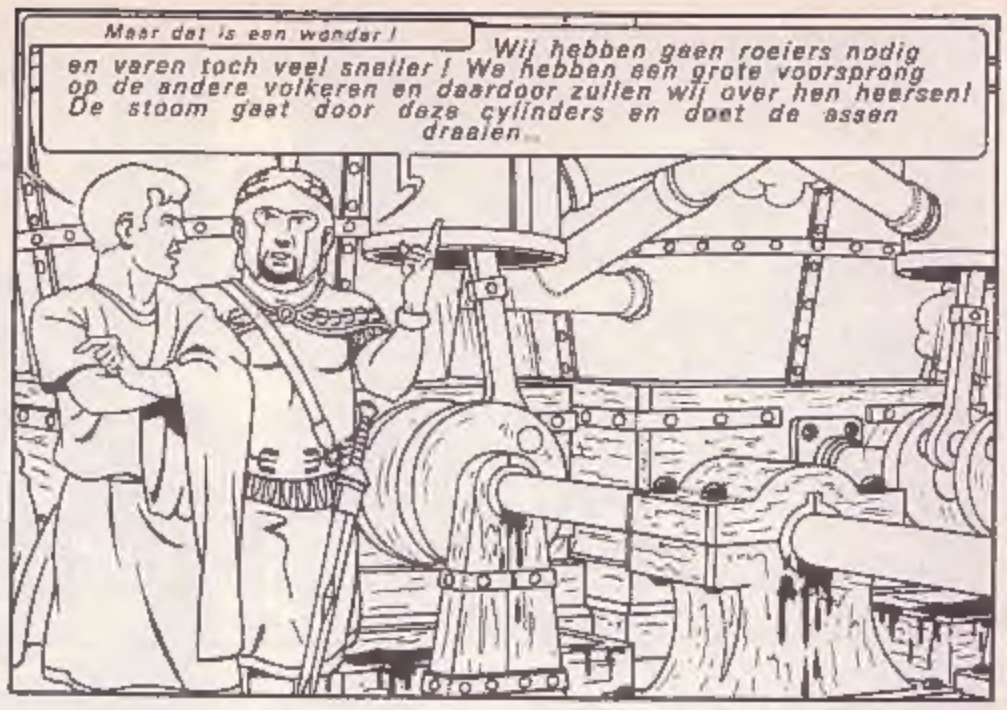
Maar dat is een wonder !
Wij hebben geen roeiers nodig en varen toch veel sneller ! We hebben een grote voorsprong op de andere volkeren en daardoor zullen wij over hen heersen! De stoom gaat door deze cylinders en doet de assen draaien...

Hergé, Jacobs en ik, wij werken vrij langzaam, we doen lang over een pagina. Jacobs heeft eens gezegd dat hij, als hij helemaal vrij was om te doen en laten wat hij wilde, zes maanden over één pagina zou willen doen. Sempé heeft dat ook, hij maakt een cartoon soms wel acht of tien keer over.

Vastgebakken aan Alex

Herkent u in uzelf het karakter van Alex?
Martin: Oh ja, je tekent altijd jezelf. Maar dat geldt voor al mijn personages: ik ben Alex, maar ook Enak en Iorix en Arbaces. Bij Hergé is dat ook zo; afgezien van kapitein Haddock zijn al zijn figuren kleine stukjes van Hergé. Idem dito voor Jacobs. Hij kleedt zich

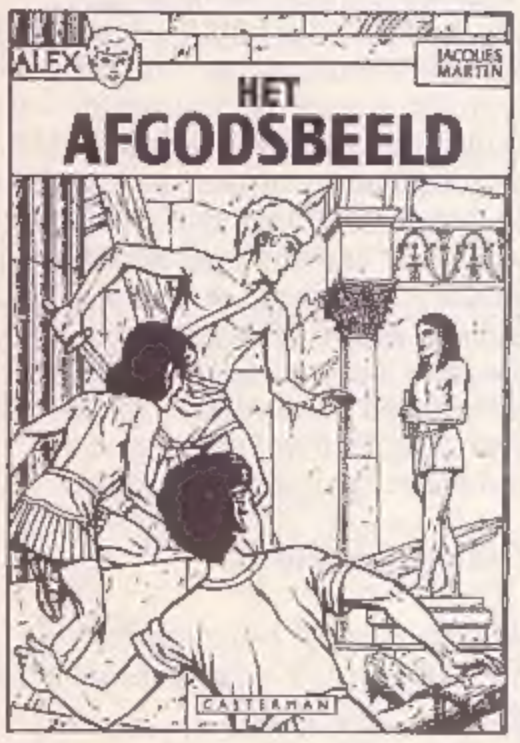

trouwens als Olrik: slappe hoed op, regenjas en zo.
Toen Jacobs voor het eerst bij Kuifje kwam, had hij wat schetsen bij zich van een strip die zich in de Middeleeuwen afspeelde. Bij Kuifje voelden ze daar niets voor, ze wilden iets hebben als de 'U-straal', een verhaal dat Jacobs tijdens de oorlog voor Bravo getekend had. Toen de platen van Flash Gordon niet meer uit Amerika arriveerden, had men hem nl. gevraagd die strip in Bravo over te nemen. Dat wilde Jacobs beslist niet, hij wilde wel een soortgelijke strip maken, maar dan toch helemaal van hemzelf. Dat werd geaksepteerd en zo ontstond de U-straal. En al had dit verhaal veel sukses, het was toch niet het genre dat Jacobs het liefst wilde doen. Maar hij zat nu min of meer vast aan het genre, hij was er een gevangene van geworden.
Voor mij geldt hetzelfde: ik heb vanwege Alex geen tijd om een andere strip te tekenen. Als ik met ontwerpen aankom, is het altijd: 'Maar waarom zou je dat doen, Alex loopt toch uitstekend? '. Ik zou stevig ruzie met de uitgever krijgen als ik Alex opgaf ten gunste van zo'n ander projekt. Als ik echt genoeg zou hebben van Alex dan lag de zaak natuurlijk anders; maar dat is niet het geval.
Derib, die een goede vriend van mij is, heeft nu al het plan klaarliggen om Buddy Longway te laten omkomen. Hij wil niet te lang aan eenzelfde personage vastzitten, tot groot verdriet van de uitgever natuurlijk. Derib kan het nu nog doen, omdat er nog niet veel albums van Buddy Longway verschenen zijn. Naarmate er meer albums op de markt zijn, wordt het steeds moeilijker een strip te beëindigen.

Geen vriendinnetjes

Heeft u met opzet voor Alex een vaste leeftijd gekozen, of bent u van plan hem ouder te laten worden?
Martin: Nee, nee, zeker niet. Kijk, iemand die Alex ontdekt op zijn twaalfde, dertiende jaar, net zoals ik Kuifje ontdekte, heeft nog echt de denkwereld van een kind. Meisjes en zo. . . pfff, daar geeft hij niets om. Als dezelfde lezer een jaar of negentien, twintig wordt, denkt hij: 'Hé, waarom heeft Alex nooit een vriendinnetje? ' of 'waarom zie je Lefranc nooit met een leuke scharrel? ' En als hij vierentwintig, vijfentwintig is, vraagt hij zich af waarom de hoofdpersoon niet eens gaat trouwen. Maar ik geloof dat dát een ernstige fout zou zijn. Een held moet nooit trouwen, daar ben ik pertinent tegen. Iemand die trouwt - ik heb daar persoonlijk niets tegen, ik ben zelf ook getrouwd - is niet meer vrij om avonturen te beleven. Hij heeft andere dingen aan zijn hoofd: geld, belastingen, biefstuk op tafel. . . Hij kan moeilijk zes maanden naar Australië vertrekken, dat is er niet meer bij.

Historie of fiktief verleden

'De lezers bekijken een historische strip met de ogen van deze tijd, dat ligt voor de hand. De schrijver moet zijn verhaal aanpassen aan de tijd waarin hij

leeft. Het is nu eenmaal onmogelijk de werkelijke gang van zaken te laten zien, in verband met de zeden uit die tijd. Ik houd me zoveel mogelijk aan de werkelijkheid, maar ik durf niet alles naar waarheid te laten zien. Dan zou mijn strip prompt overal verboden worden. Zelfs nu heb ik af en toe problemen. Mijn albums worden momenteel ook in Duitsland uitgebracht en men wilde daar een andere voorplaat voor 'De prins van de Nijl'. De Duitsers staan er toch niet om bekend dat ze zo'n zachtaardig volkje zijn, maar men vond die voorplaat toch wel een beetje te wreed voor de lezers.
Als ik een Middeleeuwse strip zou tekenen, zou ik veel tovenarij laten zien. Dat was in die tijd vrijwel net zo belangrijk als de Kerk. Ik zou dan beslist een keer een heksensabbath tekenen, met als voorspelbaar gevolg dat ik dan talloze ouders en onderwijzers op mijn dak zou krijgen. Maar kinderen zul je er nooit over horen klagen. Het zijn altijd de ouderen die problemen zoeken waar kinderen ze helemaal niet zien. Zo ben ik een keer gedwongen geweest kleren te tekenen over meisjes die ik helemaal naakt had getekend. Maar in ieder park staan beeldhouwwerken van naakte vrouwen en dat mag dan wèl! Bovendien durven ze dan ook nog te zeggen: 'Ja, maar wat u tekent is erotischer, want u laat alleen hun achterkant zien. . .' Dat is toch idioot. En wat natuurlijk helemaal niet mag, dat zijn de jonge schandknaapjes die de Romeinen in die tijd vaak hadden. De Romeinse badhuizen kan ik ook niet laten zien, omdat daar dikke moekes en slanke jongedames, oude heertjes en jongemannen naakt rondliepen. Het probleem ligt niet zozeer bij Casterman, die heeft nog nooit bezwaar gemaakt. Het zijn steeds de weekbladen die er moeilijk over doen.
Het is niet zo dat ik dat soort situaties expres opzoek, ik wil alleen maar laten zien hoe het er in werkelijkheid toeging. Zo zou ik graag een verhaal tekenen dat zich afspeelt rond de Toren van Babel, in de tijd van Alexander de Grote. Maar dan zit ik weer met het probleem dat ik dat niet of nauwelijks in beeld kan brengen omdat Alexander de Grote er nogal

Je hoeft niet bang te zijn ! Ik doe jullie geen kwaad... Ik moet met jullie spreken...
Kijk ! De wolven gehoorzamen hem!
Wij moeten hem doden !
Nee, want dan verscheuren de wolven ons ! Wij zullen horen, wat hij wil...

ruwe manieren op na hield en het er, zelfs voor die tijd, vaak ongehoord wreed aan toeging'.

Dokumentatie

'Ik heb meer dan 3.000 boeken over de oudheid. Ik heb er ruim twintig jaar over gedaan om die bij elkaar te krijgen, en nog steeds koop ik alles dat over dat onderwerp verschijnt. Ik werk nu aan 'Het spook van Carthago' en dat is qua documentatie erg moeilijk. Ik laat het Romeinse Carthago zien, dat een en al puin is, en in flash-backs laat ik de glorietijd van de stad herleven. Ik heb wel veel boeken over dit onderwerp, maar voor mijn tekeningen zit er niet veel bruikbaars in. De ellende is dat de Romeinen Carthago werkelijk totaal in gruzelementen hebben geslagen. En dokumenten zijn er ook al niet overgeleverd, want een brand van meer dan twee weken heeft datgene wat er nog van de stad over was, totaal vernietigd. Wat er overbleef was een laag as van drie meter dik. Voor mijn tekeningen kan ik nu alleen maar uitgaan van fragmenten van pilaren en dergelijke die teruggevonden zijn, en van beschrijvingen die mensen als Plato van de stad gegeven hebben'.

Vindt u het de taak van een striptekenaar of -schrijver om in een historische strip alles precies zoals het was weer te geven?

Martin: Ik ben vóór alles een verteller. Ik wil dat mijn verhaal goed overkomt en daarvoor is het nodig dat alles een zekere authenticiteit ademt, en dat het echt lijkt. De omgeving waarin het verhaal zich afspeelt is daarvoor erg belangrijk. Een striptekenaar is wat dat betreft in het voordeel boven een cineast of een tv-producer. Een decor kost mij niets, alleen een beetje werk. De achtergronden bij Alex zouden bij een filmopname miljoenen kosten. Dankzij de authentieke omgeving die ik probeer te scheppen komt ook de hoofdpersoon 'echt' over. Stel je eens voor dat er een Amerikaanse film wordt vertoond waarin gedaan wordt alsof alle Hollanders nog steeds op klompen rondlopen, dan neemt in Nederland toch geen mens de rest van het verhaal serieus?

Geromaniseerde Galliër

'Ik werk altijd aan verschillende scenario's van Alex tegelijk. Het ene verhaal is veel sneller af dan het andere en ik kan nooit van tevoren zeggen welke volgorde het zal gaan worden. De titel van mijn volgende verhaal is 'Les Sauvages', daarvan is het scenario vrijwel voltooid. Daarna komen 'L'enfant Grec', 'Le Tour de Babel' en 'L'Empereur de Chine'. Dat laatste verhaal fascineert mij al zeer lang. Omstreeks de tijd van Caesar is er namelijk in China een keizer geweest die een miljoen arbeiders heeft opgeofferd door ze een berg rood te laten verven. Hij wilde vanuit zijn raam een rode berg zien, dus moest die berg rood worden. Verder werk ik aan een verhaal over Vercingetorix. Je weet dat hij na de slag bij Alesia als gevangene meegevoerd is naar Rome en daar opgesloten is. Alex ontvoert hem en laat iemand anders zijn plaats innemen. Dat is helemaal een verzinsel van mij, in werkelijkheid heeft zoiets nooit plaatsgevonden'.

Betekent dit dat Alex het Gallische Kamp kiest?

Martin: Nee, Alex is en blijft een Romein. Hij kan zich nooit meer bij de Galliërs thuisvoelen. En dat probleem komt ook tegenwoordig nog veel voor. Onlangs was er nog een programma over Marokkaanse arbeiders in België op de tv. Die mensen voelen zich hier lang niet altijd thuis, maar terug naar Marokko gaan ze ook niet meer, omdat ze toch al teveel Belg zijn geworden. In Marokko kunnen ze ook niet meer wennen. Vercingetorix zal dat Alex ook verwijten. Hij vindt Alex een verrader, die meer Romein dan Galliër is; en Alex geeft dan ook toe. Vercingetorix gaat in het verhaal na zijn bevrijding op weg naar de barbaarse stammen in Duitsland, waar zijn zoon is. Maar onderweg daarheen komt hij om het leven.

Volgens de historie is Vercingetorix in zijn cel gewurgd...

Martin: Inderdaad, maar in mijn verhaal is dat de plaatsvervanger, degene die door Alex voor Vercingetorix in de plaats is gezet.
Na dat verhaal komt dan 'Les Barbares'. Onder leiding van de zoon van Vercingetorix vallen deze de Romeinen aan. Daarna komt dan nog 'Le Lac sacré'. Die episode had ik eigenlijk veel eerder gepland, maar om dokumentatieredenen moet dat even uitgesteld worden. Het verhaal speelt zich af in Bretagne.
Dat zijn dus al een stuk of zeven verhalen van Alex die nog op het programma staan. Verder heb ik ook nog een verhaal gepland over het bankroet van Amerika. Ik ga het niet zelf tekenen, daar heb ik geen tijd voor. De titel zal 'Operatie Thor' zijn, omdat Noorwegen het vertrekpunt van het hele verhaal is. Met een heel bijzonder soort onderzeeër worden vanuit Noorwegen miljarden valse dollars de Verenigde Staten binnengebracht. In dit verhaal laat ik dan zien wat voor een invloed al dat geld op het leven in een stad als Seattle heeft. Er ontstaat een enorme koopgolf, een enorme inflatie en uiteindelijk resulteert dat in een volledige ontreddering van de ekonomie.

Geen superheld

Alex is niet zo'n doorsnee-held, hij is in ieder geval geen superman.

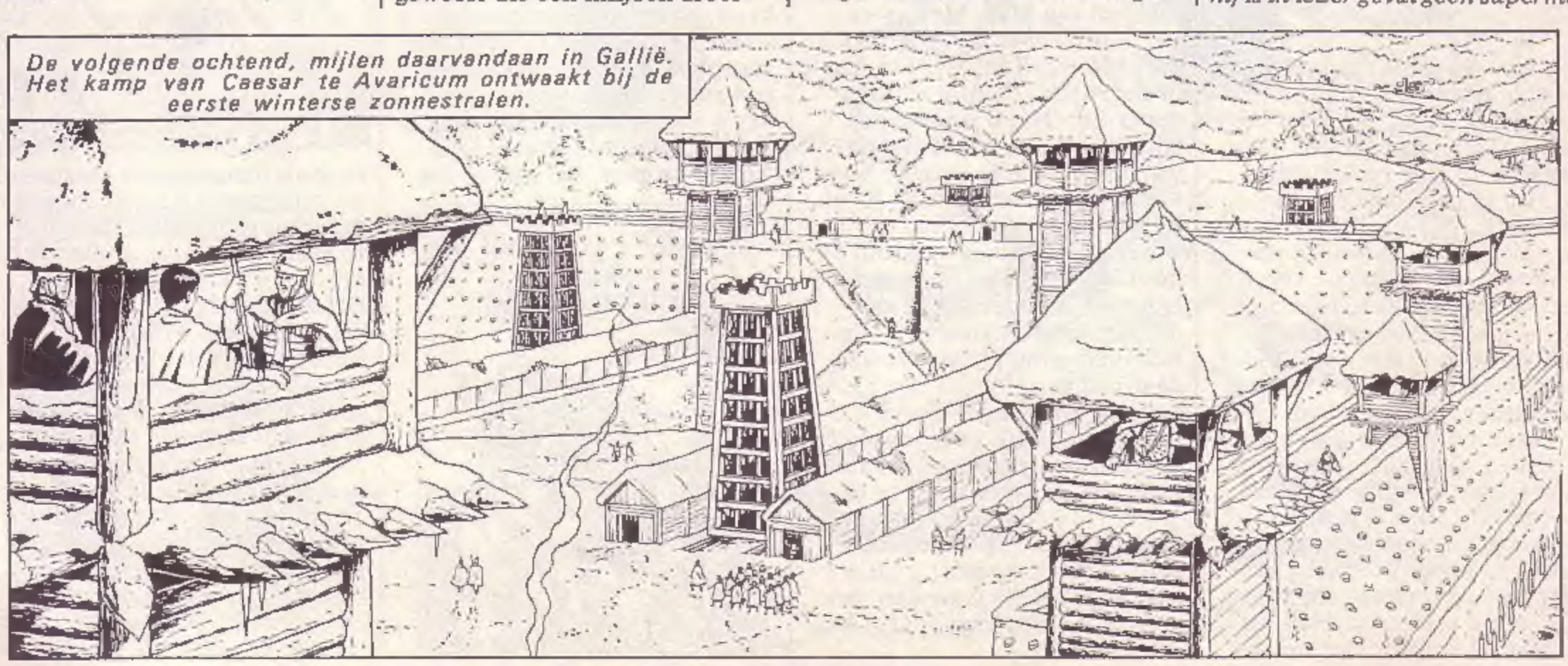
De volgende ochtend, mijlen daarvandaan in Gallië. Het kamp van Caesar te Avaricum ontwaakt bij de eerste winterse zonnestralen.

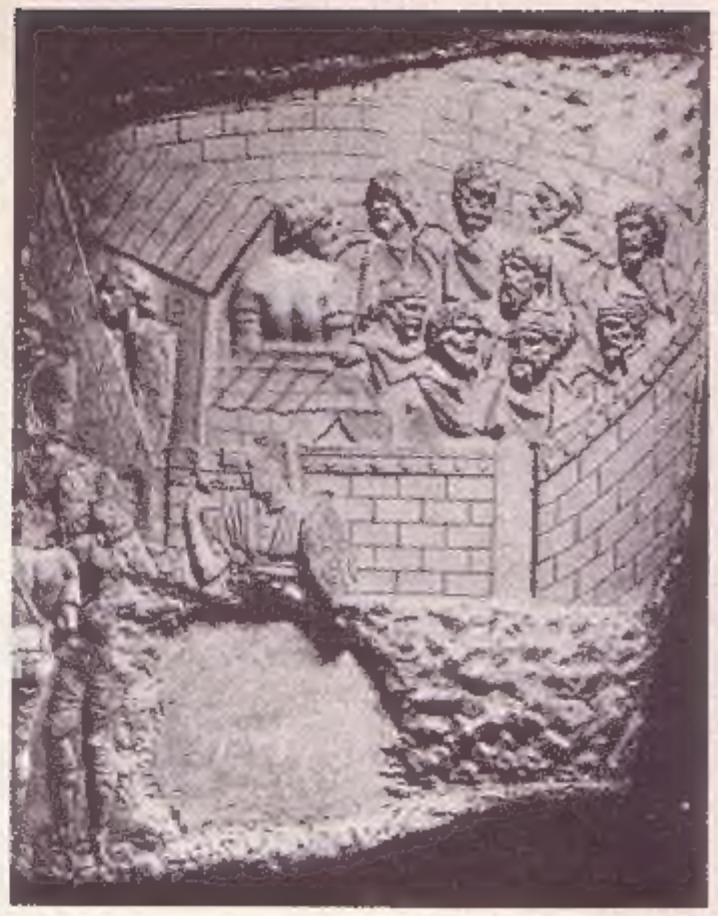

De zuil van Trajanus, bronnenmateriaal voor de Romeinse militaire uitrusting.

Martin: Inderdaad. Ik geloof niet in helden als Superman, daar houd ik niet van. Ik heb een keer via Axel Borg gezegd, ik geloof in 'Giftige Sneeuw': 'Lefranc, je bent stomvervelend, jij vergist je nooit, je liegt nooit, je rookt niet en je drinkt niet.' Over vrouwen heeft hij het niet, maar je ziet het hem denken.
En dat is waar. Zo'n held is niet menselijk. Bij veel stripfiguren is dat zo, het zijn stereotypen, het zijn geen mensen. De èchte, de wèrkelijke helden vind je bij de Oude Grieken. In hun toneelstukken maakt de held fouten en heeft hij grote problemen. Hij begaat af en toe stommiteiten, of heeft gewoon eens ongelijk. Axel Borg is misschien sympathieker dan Lefranc, omdat hij hoogte- en laagtepunten kent. Hij is menselijker. Idem voor kapitein Haddock, naast hem valt Kuifje bijna in het niet. Bij Alex probeer ik het supermanidee te vermijden, daarom gaat er nogal eens wat fout. Dikwijls moet een ander, of het toeval, hem te hulp komen om alles tot een goed einde te brengen.

Wat zijn de zwakke kanten van Alex?
Martin: Allereerst dat hij voortdurend met Enak bezig is! Als ik Alex was, had ik die jongen allang ergens ondergebracht, want er is altijd iets met hem aan de hand. . .
Bij het maken van 'De Gouden Sfinx' had ik op een zeker moment een Egyptisch jongetje nodig, en dat was Enak. Ik had toen nog helemaal niet de bedoeling hem voortaan in alle verhalen een rol te laten spelen. In het daaropvolgende verhaal, 'Het Vervloekte Eiland', komt hij aanvankelijk ook niet voor. Pas naar aanleiding van tientallen brieven heb ik hem maar weer in het verhaal gehaald. Het vreemde is dat Enak bijna net zo populair is als Alex. Als ik op striptentoonstellingen albums zit te signeren, wordt mij vaak gevraagd een portretje in het boek te tekenen, en Enak wordt dan bijna net zo vaak gevraagd als Alex.
Voor mijzelf is het bijna een twee-eenheid geworden, ik zie de ene niet zonder de andere. In 'Le Lac sacré' zal het zelfs zo zijn dat Enak de hoofdrol speelt, Enak zoekt Alex en niet andersom.

In 'De Prins van de Nijl' wordt Alex als verrader opgepakt en laat Enak, als toekomstige Farao, hem mooi zitten. Dat is toch wel een beetje vreemd?
Martin: Maar dat is toch de normale reaktie van een jongen van dertien, veertien jaar. Als iedereen tegen je zegt dat die en die een verrader is, een verdacht persoon, dan laat je je al gauw ompraten, dan geloof je dat. Pas aan het eind van het avontuur doorziet Enak de hele zaak, en dan handelt hij daar ook naar. Ik heb daar willen laten zien dat iedere jongen - en eigenlijk iedereen - vrij gemakkelijk misleid kan worden.

Wat is de parallel tussen Alex & Enak aan de ene kant en Lefranc & Jean-Jean aan de andere kant?
Martin: Bij Lefranc ligt het toch wel anders. In 'Het hol van de wolf' komt Jean-Jean pas aan het eind heel even in

Het koor staat achter het gordijn verborgen en zingt. Opeens is er tumult op de achterste rijen. Mensen schreeuwen...
Wat gebeurt er? STILTE!

Iorix, wees verstandig! Ga weg met je mannen en sticht ergens in Gallië een stad. Zet het vechten en veroveren uit je hoofd. Probeer iets nuttigs te doen!
ZWIJG! ROMEINEN-VRIEND!

het verhaal voor. In verhalen die in de moderne tijd spelen, kun je een jongen niet voortdurend mee laten doen, dat is niet realistisch. Zo'n jongen zit op school, die heeft niet de hele dag vrij. In de Romeinse tijd kan het wel, na je twaalfde jaar was de school afgelopen.

Alex niet verfilmd

Zoudt u Alex of Lefranc verfilmd willen zien?
Martin: Van mij hoeft het niet. Voor Alex is het trouwens onmogelijk, dat zou veel te duur worden. Lefranc, dat zou wel kunnen. Ik heb zowel voor Alex als voor Lefranc projekten onder ogen gehad, o.a. van de ORTF, maar steeds was er zoveel veranderd, zoveel door elkaar gegooid dat het nauwelijks meer herkenbaar was. Hetzelfde geldt trouwens voor strips. Het is moeilijk voor een ander een uitgewerkt scenario te maken, omdat die ander de dingen op een andere manier bekijkt dan jij. Toen ik 'Het hol van de wolf' maakte met Bob de Moor, merkte ik dat ook. Bob en ik kunnen erg goed met elkaar opschieten, maar toch waren er momenten dat onze visies totaal tegengesteld waren.
Binnenkort ga ik voor Lefranc weer een dergelijk eksperiment beginnen, met de jonge tekenaar Géron. Met hem heb ik het zo afgesproken: ik laat hem heel veel vrijheid in zijn tekenwerk, maar niet in het scenario. Ik schrijf, hij tekent!

Hoe was de verdeling bij 'Het hol van de wolf'?
Martin: De inbreng in de pagina-indeling van Bob de Moor was vrijwel nihil. Ik heb van dat verhaal het scenario en de pagina-indeling helemaal alleen gedaan, en dat gaf vaak moeilijkheden omdat Bob af en toe niet zo gelukkig was met die indeling. Ik liet hem maar heel weinig ruimte, heel weinig mogelijkheden. Hij tekent meestal vierkante hokjes, maar ik wilde dat ze rechthoekig waren. Vaak schetste ik ook hoe ik het mij voorstelde en dan werkte hij het uit. Ik heb zelf wat gedeeltes gedaan waar auto's op voorkwamen, en een deel van de ski-scenes. Dat was omdat ikzelf skiër ben en het daarom voor mij veel gemakkelijker was die scenes in beeld te brengen.

Omgekeerde science fiction

Vóór u met Alex begon, heeft u in Bravo en Wrill nogal science-fictionachtige verhalen getekend. Ook de eerste Lefranc raakte de science-fiction. Toch bent u daar niet in doorgegaan.
Martin: Ik ben er wel een liefhebber van. Wat ik met Alex doe is min of meer 'omgekeerde' science-fiction: het is in het verleden in plaats van in de toekomst, maar er is net als bij science-fiction een sprong in de tijd. Er zijn bepaalde soorten science-fiction waar ik niet van houd, bijvoorbeeld het soort dat op geen enkele manier op de realiteit is gebaseerd en waarin de vreemdste dingen kunnen gebeuren. Daar ben ik niet gek op. Maar ik ben een groot liefhebber van José Farmer. Hij is een man die science-fiction schrijft die niet al te ver van ons afstaat. De gebeurtenissen zijn logisch te beredeneren, ook voor mensen uit onze tijd. Het volgende verhaal van Lefranc zal trouwens science-fictionachtig zijn. De titel is 'La porte de l'enfer' en het wordt een nogal gruwelijk verhaal, waarin het einde van de wereld erg dichtbij komt.

Historisch onderzoek

Hebt u achteraf veel historische fouten ontdekt in de oudere verhalen van Alex?
Martin: Jazeker, iedereen maakt wel eens fouten. Verschillende gebouwen die ik in Rome getekend heb, bestonden nog niet in de tijd van Caesar. Een professor van de universiteit heeft mij eens geschreven over een amphitheater dat er niet hoorde te staan. En inderdaad, dat is pas jaren later gebouwd. Ik ben daar erg gevoelig voor, ik besteed altijd veel aandacht aan zulke kritiek. Tegenwoordig beschik ik over een gedetailleerde kaart van het Rome uit de tijd van Caesar, dus dergelijke fouten maak ik nu niet meer. Zo heb ik ook een paar weken besteed aan het maken van een rekonstruktie van het Forum.
Tot voor kort was er maar één bron van duidelijke gegevens over de Romeinse militaire uitrusting, en dat is de zuil van Trajanus. Daar staat een soort stripverhaal op afgebeeld, waarin allerlei militaire kostuums voorkomen. Dat was eigenlijk het enig beschikbare dokument. Op een gegeven moment leerde ik iemand kennen die oudheidkundige was en werkte bij een Frans ministerie. Hij schreef mij dat hij dankzij Alex archeologie was gaan studeren en dat hij nu oudheidkundig onderzoek deed. En hij vroeg mij: 'Wat wilt u dat ik voor u zal proberen te onderzoeken?' Toen heb ik hem gezegd dat ik blij was met alles wat hij ontdekte, maar dat ik het meest zat te springen om gegevens over militaire kostuums. En dat is hij met het geld van de Franse staat gaan onderzoeken. Is dat niet prachtig! Hij heeft toen meer dan een jaar lang alle stèles in Frankrijk en Italië onderzocht. Als een Romeins officier stierf werd er voor hem een stèle opgericht. Men maakte een afbeelding van de centurion, de decurion of de tribuun, en dat schilderde men dan in de authentieke kleuren. Vrijwel alle beeldhouwwerken werden destijds geschilderd, maar dat kan ik haast niet laten zien, omdat de mensen mij niet zouden geloven.
Maar goed, die man heeft met allerlei chemische hulpmiddelen precies bepaald welke kleur de verfrestanten op de afbeeldingen hadden. Bruin, dat wees op leer, blauw, dat was waarschijnlijk ijzer; zo heeft hij de Romeinse uitrusting gerekonstrueerd. Ik heb van hem een dik boekwerk gekregen met al zijn bevindingen, speciaal voor mij samengesteld. Momenteel is hij in Turkije opgravingen aan het doen en nog regelmatig stuurt hij mij bericht van de nieuwe vondsten. En een van de grootste beloningen voor al mijn zoekwerk is geweest dat het Griekse fort dat ik in 1966 voor 'De laatste Spartaan' gerekonstrueerd heb, er in werkelijkheid precies zo uitgezien moet hebben. Een jaar of drie, vier geleden heeft men een dergelijk fort inderdaad ontdekt, en het klopt allemaal precies. Zoiets doet mij enorm veel plezier.

Rob van Eijck
m.m.v. Nico Noordermeer
en Hans van den Boom

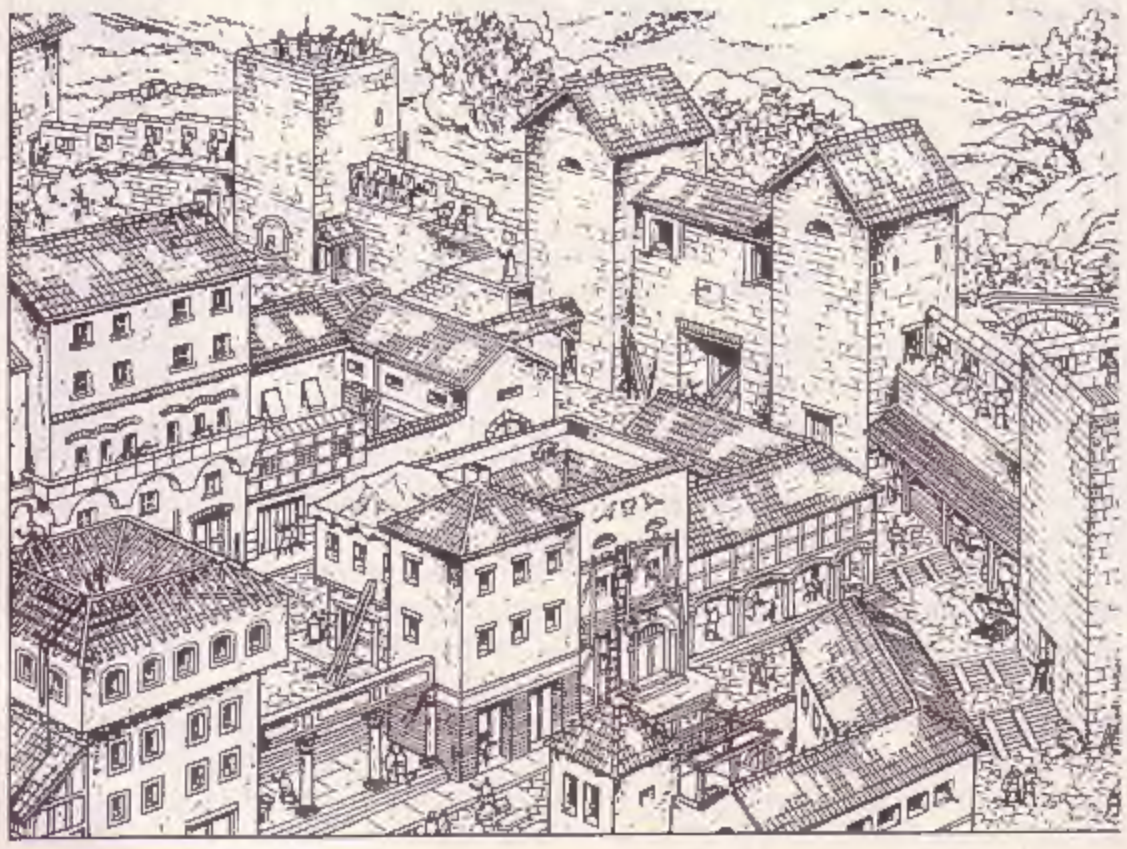

CE SOIR LÀ "MONVILLE" RICHE ET PAISIBLE CITÉ S'ENDORMAIT COMME D'HABITUDE, SANS SOUCIS ET HEUREUSE DE VIVRE... POURTANT UNE LOURDE MENACE PESAIT SUR SES HABITANTS QUI L'IGNORAIENT COMPLETEMENT... SAUF BIEN ENTENDU LA POLICE; L'ARMÉE ET QUELQUES NOTABLES QUI DÉLIBÉRAIENT....

..LES POSTES DE GARDE DOUBLÉS ET MÊME TRIPLÉS ÉTAIENT SUR LE "QUI-VIVE"... PRÊTS À TOUTE ÉVENTUALITÉ.. TANDIS QU'À L'HÔTEL-DE-VILLE LE GRAND-CONSEIL DISCUTAIT ÂPREMENT..

Messire "AMBROISE" bourgemestre était consterné..

...TELLE EST LA SITUATION MESSIRES.. IL NE NOUS RESTE PLUS QU'À PRENDRE UNE DÉCISION.. ET RAPIDEMENT.. MAIS JE PASSE LA PAROLE À MESSIRE "CRAON"..

..À MON TOUR JE NE VOUS CACHERAI PAS LA GRAVITÉ DU MOMENT.. LE MALHEUR S'ABBAT SUR NOUS; IL FAUT LE REGARDER EN FACE.. "CÉDER" C'EST NOUS APPAUVRIR CERTES... MAIS "RÉSISTER", POURRAIT ÊTRE PIRE ENCORE.. AVEZ-VOUS SONGÉ..

..À LA RUINE ET À LA DÉSOLATION.. À NOS MAISONS DÉTRUITES ET CALCINÉS, À NOS FOYERS DÉSERTS, EN UN MOT À TOUTES NOS LIBERTÉS, NOS RICHESSES ET NOS FAMILLES PULVERISÉES.. CROYEZ-MOI... NOUS NE SOMMES PAS DE FORCE À LUTTER CONTRE UN ENNEMI TERRIBLE ET AVEUGLE; AUSSI CRUEL QU'INVISIBLE... ENTRE DEUX MAUX IL FAUT CHOISIR LE MOINDRE... APRÈS TOUT, CE QUE L'ON NOUS DEMANDE N'EST

..PAS SI EXORBITANT.. ET EN TOUS CAS POUR MA PART, JE SERAI LE PREMIER À CONTRIBUER À REMPLIR LES CONDITIONS DE L'ULTIMATUM DRESSÉ CONTRE NOUS ...CAR, J'ESTIME QUE C'EST LA SOLUTION LA PLUS SAGE..

..JE VOUS L'ASSURE.

HUM!

OH!

Marleb

Toen Jacques Martin voor het eerst bij 'Kuifje' kwam, had hij enkele proefpagina's voor nieuwe strips bij zich.
De plaat die wij hier afdrukken is er een van. Het is de eerste keer dat deze pagina gepubliceerd wordt.

TARDI

IN DE VOETSPOREN VAN JULES VERNE

Jacques Tardi, geboren 30 augustus 1946 in Valence. Woonde voornamelijk in Lyon en Parijs. Studeerde op de academie des Beaux Arts in Lyon en op de academie des Arts décoratifs in Parijs. Begon op zijn 12e jaar met het natekenen van 'Het Gele Teken'. Tekende later eigen stripjes, o a. een avontuur van Sherlock Holmes, dat een mengeling van diverse verhalen was. Werkte van 1970 tot 1974 bij Pilote, daarna voor diverse bladen en uitgeverijen. Kan van zijn strips leven, en heeft als hobbies film en science fiction. Heeft nooit onder een pseudoniem gewerkt.

Het was met 'Rumeurs sur le Rouergue', uit 1972, dat Jacques Tardi zich voor het eerst 'in het vizier' tekende. Sinds die tijd is hij in Frankrijk een der gevestigde namen geworden. Let wel, in Frankrijk, want in ons land werd zijn werk nog niet gepubliceerd.
Daar komt binnenkort gelukkig verandering in. Volgens plan moet eind mei bij Uitgeverij Casterman het eerste van twee albums met avonturen van 'Isabelle Avondrood' uitkomen. Hierdoor kunnen nu ook de Nederlandstalige striplezers kennismaken met een heel apart soort stripverhalen.

Sfeer

Sfeer: met dat woord is kort en krachtig aangegeven waarom het in de strips van Tardi draait. Dat komt vooral naar voren in zijn lange verhalen, zoals het boven genoemde 'Rumeurs sur le Rouergue', in 'Adieu Brindavoine' (1973) en in 'Le Demon des Glaces' (1974). Maar toch ook een aantal van Tardi's korte strips hebben de eigenschap dat de lezer onmiddellijk wordt gegrepen door de atmosfeer van het verhaal. (m.i. is het in dit Stripschrift afgedrukte verhaal een goed voorbeeld daarvan, HvdB).
Tardi zelf heeft het liefst lange verhalen. Hij vindt dat een langer durende strip hem in staat stelt zijn personages beter uit te diepen, net als de wereld waarin zij leven.
Tardi: 'In een korte strip is er nauwelijks tijd een klimaat te scheppen. Om mijn figuren te karakteriseren heb ik echt wel een paar bladzijden nodig'.
Wat ook het nodige tot de sfeer bijdraagt is dat Tardi zijn onderwerpen bij voorkeur in het verleden kiest, met de nadruk op de eerste twintig jaar van deze eeuw. Ook Isabelle Avondrood is omstreeks 1910 gesitueerd. Waarom speciaal die tijd?
Tardi: 'Ik heb die tijd gekozen omdat ik de indruk heb dat de nabijheid van de Eerste Wereldoorlog als een dreiging op de personnages uit mijn verhalen rust. Natuurlijk weten zij er nog niets van, maar het geeft aan hun avonturen een bijzondere intensiteit. Een soort stilte voor de storm'.

Feuilleton

Wat voor soort verhaal is Isabelle Avondrood?
Tardi: 'Het is moeilijk deze eerste twee albums samen te vatten. Ik heb de verhalen geschreven in de stijl van de ouderwetse populaire feuilletons. Die zaten vol onverwachte gebeurtenissen en speelden zich dikwijls af in een nogal fantastische en onwezenlijke stijl. Ik houd er erg van allerlei clichés uit die tijd te gebruiken. Als ik mijn verhalen schrijf let ik niet al te zeer op de realiteit, hoewel mijn decors wel authentiek zijn'.
Iedereen die de boeken van Jules Verne kent, zal zich bij het lezen van Isabelle Avondrood op bekend terrein voelen. Tardi gebruikt dezelfde mengeling van alledaagse dingen en onwaarschijnlijke gebeurtenissen, waarmee Verne z'n succes had. De overeenkomst wordt bovendien nog vergroot door het feit dat Tardi zijn verhalen in het verleden laat spelen. Verne, die zijn meeste boeken zo rond 1860 schreef, liet zijn verhalen in het heden, of een enkele keer een paar jaar in de toekomst plaatsvinden. Het 1910 van Tardi ligt daar niet zo ver van af
Tardi heeft op dit moment twee albums voltooid. Ze heten 'Isabelle en het Monster' en 'De Demon van de Eiffeltoren'. Hij is nu bezig met een derde album, getiteld 'Le Savant Fou' (De Waanzinnige Geleerde). Het publiek moet hierna beslissen of de 'Wonderbaarlijke Avonturen van Isabelle Avondrood' al of niet een serie wordt. Isabelle is een avonturierster, die zich nogal onderscheidt van de doorsnee verdedigers van gevestigde waarden. Zij zit

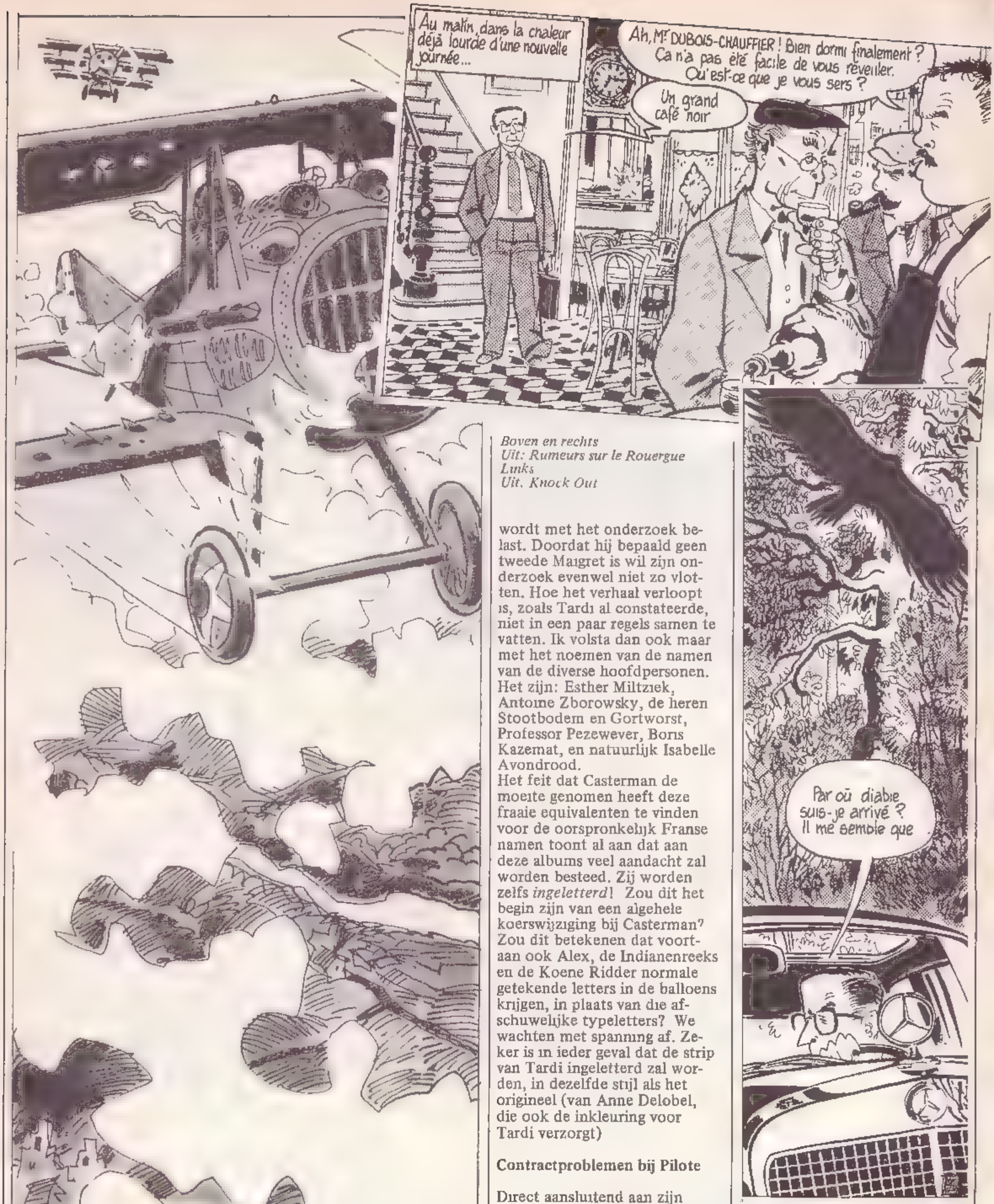
Au matin, dans la chaleur déjà lourde d'une nouvelle journée...
Ah, Mr DUBOIS-CHAUFFIER ! Bien dormi finalement ? Ca n'a pas été facile de vous réveiller. Qu'est-ce que je vous sers ?
Un grand café noir
Par où diable suis-je arrivé ? Il me semble que

Boven en rechts
Uit: Rumeurs sur le Rouergue
Links
Uit. Knock Out

wordt met het onderzoek belast. Doordat hij bepaald geen tweede Maigret is wil zijn onderzoek evenwel niet zo vlotten. Hoe het verhaal verloopt is, zoals Tardi al constateerde, niet in een paar regels samen te vatten. Ik volsta dan ook maar met het noemen van de namen van de diverse hoofdpersonen. Het zijn: Esther Miltziek, Antoine Zborowsky, de heren Stootbodem en Gortworst, Professor Pezewever, Boris Kazemat, en natuurlijk Isabelle Avondrood.
Het feit dat Casterman de moeite genomen heeft deze fraaie equivalenten te vinden voor de oorspronkelijk Franse namen toont al aan dat aan deze albums veel aandacht zal worden besteed. Zij worden zelfs *ingeletterd*! Zou dit het begin zijn van een algehele koerswijziging bij Casterman? Zou dit betekenen dat voortaan ook Alex, de Indianenreeks en de Koene Ridder normale getekende letters in de balloens krijgen, in plaats van die afschuwelijke typeletters? We wachten met spanning af. Zeker is in ieder geval dat de strip van Tardi ingeletterd zal worden, in dezelfde stijl als het origineel (van Anne Delobel, die ook de inkleuring voor Tardi verzorgt)

Contractproblemen bij Pilote

Direct aansluitend aan zijn studie op 'L'école des Arts décoratifs' in Parijs kon Tardi bij Pilote beginnen. Hij tekende er in het begin vooral korte verhalen en actualiteiten op tekst van DeBeketch en Giraud. Het 44-pagina verhaal 'Adieu Brindavoine' was het eerste waarvan hij zelf de tekst schreef. In 1974, toen Pilote een maandblad werd beëindigde Tardi de samenwerking. 'Om contractredenen', zegt hij zelf. Sindsdien tekent hij voornamelijk verhalen die direct in album verschijnen.
Maakt het voor hem verschil of hij tekent voor publicatie in wekelijkse afleveringen, dan wel voor publicatie rechtstreeks in een album?
Tardi: In principe dien je rekening te houden met het publicatie-rithme van een tijdschrift. Je indeling wordt daarop afge-

regelmatig aan de verkeerde kant van de wet, aan de kant van de 'vogelvrij verklaarde'.

Miltziek

In het eerste verhaal gaat het al direct van dik hout enzovoorts. Door een voorlopig onverklaarbare gebeurtenis begint een Pterodactylus-ei (Einde Jura, 136 miljoen jaar oud) plots tekenen van leven te vertonen. Het ei komt uit en het beest begint in Parijs dood en verderf te zaaien. Inspecteur Kornoelje

Uit: Isabelle Avondroad

stemd. Bij publicatie in een album wordt het verhaal als één geheel ontworpen.' Tardi vindt dat zijn stijl tussen de Belgische en de Italiaanse school inligt. Zijn favoriete tekenaars zijn daar dan ook een afspiegeling van: Jacobs, Hergé en Jijé als vertegenwoordigers van de Belgische realisten, en Toppi, Battaglia, Pratt voor wat de Italianen betreft. Daarnaast noemt hij nog Giraud, Corben en Roy Krane.
Pratt is degene die hem het meest beïnvloed heeft. Pas in de laatste paar strips heeft hij zich daar wat van weten los te maken, aldus Tardi.

Weinig censuur

Censuur is iets waar Tardi zich niet druk om maakt. Hij zegt erover: 'Op het gebied van teksten heb ik nog nooit enige censuur ondervonden. In de sector tekeningen heb ik wel eens opmerkingen gekregen over plaatjes die te erotisch getint waren. Het wisselt heel sterk, al naar gelang de uitgever en het land waarin het uitgegeven wordt. Het lijkt me bijvoorbeeld erg moeilijk mijn album 'La Véritable Histoire du Soldat Inconnu' (De Ware Geschiedenis van de Onbekende Soldaat) in Italië gepubliceerd te krijgen. Dat verhaal heb ik namelijk volledig vrij, zonder rekening te houden met eisen van publicatie e.d. gemaakt.'

Het genre strip dat Tardi beoefent is volmaakt verschillend van de geëngageerde strips die momenteel in Frankrijk zo populair zijn (Willem, Reiser, enz.). Heeft hij weleens dat soort strips willen tekenen?
Tardi: 'Een strip uit een blad als Charlie-hebdo is van een heel bijzonder soort: sterk satirisch en politiek georiënteerd. Dat stelt zeer bepaalde eisen aan de maker. Reiser en Gébé zijn er erg bekwaam in. Het heeft evenwel niets te maken met de klassieke strip, die tot doel heeft een verhaal te vertellen. Een stripmaker die deze laatste soort strips wil maken moet ook de kwaliteiten ervoor hebben, en dat zijn soms andere dan bij de geëngageerde strips Hij moet natuurlijk graag willen tekenen, maar ook graag verhalen willen vertellen. Verder moet hij een zekere verbeeldingskracht hebben. Verbeeldingskracht maakt alles nu eenmaal wat makkelijker'.

Hans v.d. Boom

Titellijst van alle door Tardi getekende verhalen

Un cheval en hiver, scenario in samenwerking met Giraud, 6 blz., Pilote '70.
La Torpedo rouge sang, scenario van DeBeketch, 8 pagina's, Pilote '70.
L'homme qui connaissait le jour et l'heure, tekst van DeBeketch, 8 pagina's, Pilote '70
Humperdick Clabottford, tekst van DeBeketch, 8 blz., Pilote 1971
Rumeurs sur le Rouergue, op tekst van Pierre Christin, 44 pagina's, in 1972 in Pilote gepubliceerd, als album uitgekomen in 1976 bij Uitgeverij Futuropolis
Le soldat oublié, tekst Dionnet, 8 bladzijden, Pilote 1973.
Adieu Brindavoine, tekst van Tardi, 44 pagina's, in 1973 in Pilote gepubliceerd, als album uitgekomen bij Uitgeverij Dargaud in 1974
- Drie episodes van een western, op tekst van Claude Verrien, in Record 1973.
La fleur au fusil, tekst van Tardi, 10 bladzijden, in Pilote 1974 (een avontuur van Brindavoine).
Le brouet écarlate, op scenario van Michèle Tingaud, 10 pagina's, in Pilote 1974.
Le Démon des Glaces, tekst van Tardi, direct in album verschenen in oktober 1974, bij Uitgeverij Dargaud.
Knock out, scenario van Tardi, 10 pagina's, in Pilote annuel 1975.
Histoires ringardes, tekst van Dionnet, diverse verhalen van een à twee bladzijden, in Pilote annuels 1974 en 1975
Actualiteiten, tekst van diversen, lengte een à twee pagina's, in verschillende jaargangen van Pilote sinds 1970.
Les français en vacances, tekst van Tardi, 6 bladzijden, in het dagblad France-Soir gedurende de zomer van 1974
La véritable histoire du soldat inconnu, op tekst van Tardi, in januari 1975 direct in album verschenen bij Uitgeverij Futuropolis
Un épisode banal de la guerre des tranchées, scenario van Tardi, 6 bladzijden, in het dagblad Libération verschenen in 1975, herdrukt in Charlie mensuel in '75, herdrukt in Stripschrift in 1976
La crainte du Sloane aux yeux bleus, tekst Tardi, 8 bladzijden, in Métal Hurlant no. 3.
Lune de miel, tekst Tardi, 8 bladzijden, in Métal Hurlant no. 6.
Les aventures extraordinaires d'Adèle Blanc-Sec (Isabelle Avondrood), met een scenario van Tardi, verschijnt in mei 1976 bij Casterman:
1. *Adèle et la bête(Isabelle en het monster)*, 46 bladzijden, reeds als voorpublicatie verschenen in het blad Sud-Ouest.
2. *Le Démon de la tour Eiffel* (De demon van de Eiffeltoren), 46 bladzijden.
3. *Le savant Fou*

Un épisode banal de la guerre des tranchées

De nu volgende strip van Tardi *'un épisode banal de la guerre des tranchées'*, verscheen in '75 in het dagblad Libération en werd herdrukt in Charlie mensuel van '75.

"ZE GAAN IN DE AANVAL, ONZE DIERBARE KINDEREN, ONZE BROEDERS. ZE SPRINGEN, ZE RENNEN, ZE DOODEN, ZE DODEN, ZE DODEN!" (EUGÈNE TARDIEU, ECHO DES ARMÉES, 21 augustus 1914)
November 1916. Ergens in de achterhoede
Als ze denken dat ik voor de prak hier blijf
STILTE!
10°C
Soldaten BONNOT, ROY en POISSARD lossen de voorpost in de kerk af. Zij blijven ter plaatse tot het volgende offensief.
Rest van de instructies bij vertrek. Het 10e gaat over een uur weer terug naar de linies.
En bank!
Na elke offensief is die voorpost een lijkenhuis! Die kerk als voorpost, da's een hel!
En als je weg gaan?
HA! HA! HA! Je wilt zeker graag voor 't vuurpeloton?
Laat die lafbek toch kletsen! De jongens moeten afgelost worden
Die nacht
VEEL GELUK, JONGENS!
Hou je kop, rund!
VERDOMME
Ik-word-ge!!
"HET WERD TIJD DAT ER OORLOG KWAM, OM IN FRANKRIJK DE ZIN VOOR HET IDEAAL EN HET GODDELIJKE TE DOEN HERLEVEN" (GENERAAL REBILLET, 15 december 1914)
Het is schoffering, ze weten best dat we niet terend uit een offensief komen – bovendien is die voorpost nutteloos. Het lijkt wel of ze manschappen bewust hebben en dat ze in plaats van elkaar bloemen te geven een paar mensen de dood insturen!
Lager, ze gaan schieten!
PAN PANG TAC
Een 2e vuurpijl gaat omhoog, een 3e, een 4de, het niemandsland is fel verlicht
Poissard! kop omlaag!
We gaan eraan! We zijn allemaal hardstikke gek om naar die idioten te luisteren, die moffen niet zo goed als wij...
En voor wie is het? Niet voor ons! Voor die lui gaat geld, voor die klootzakken die veilig in de achterhoede zitten kunnen wij niet creperen!
LAGER, BON DIEU!
Ze zitten in het nauw! Nu moeten ze datacing geven!
VUUR!
TAC TAC TAC
NIET MEER SCHIETEN! We moeten niet meer gehoorzamen! Wat is krijgszin! Laten we naar huis gaan VREDE AAN DE GRENS, VERDOMME! VREDE!
Oh! De zak!
FEUER!
TAC TAC TAC
YAAAA

"JA! TEN OPZICHTE VAN DE SCHITTERENDE SCHOONHEID WAARMEE ONS LEGER ZICH OPOFFERT HEBBEN EINDELIJK ANTIMILITARISTEN HUN DRIFT BEHOUDEN, EN STAAT DE HAAT HUN OP HET GEZICHT TE LEZEN." (L. LAPARTIE, LIBERTÉ, 12 APRIL 1917)

BRAOUM
Kom op! Ze schieten nu rijst een "mep"... Voordeel is dat ze niet meer op ons mikken!
Ik ben m'n gummiknuppel kwijt!
We moeten kerug. Ik ben mijn masker kwijt- KLOOTZAK! Het kan je niks schelen, hè? Als het gas komt zit jij goed, maar ik ga kapot! Heb je wel 'ns iemand door het gas zien grepe- len? Nou?!
We moeten ze afkassen! Kom uit dat smerige gat!
Laten we teruggaan! We halen die voorpost toch nooit! Trouwens, zo te zien valt er toch niks meer af te los- sen... Kom ga mee.
Hou je bek...
AAAAA
?

"MOFFEN DODEN, MOFFEN NEERSCHIETEN, LOOPGRAVEN SCHOONVEGEN MET GRANATEN, MET BAJONETTEN, MET REVOLVERS. DAT IS DE MOEITE WAARD, WAARD OM VOOR TE STERVEN! HET NATIONAAL IDEAAL STRAALT IN DEZE ZIEL" (ILLUSTRATION, 12 AUGUSTUS 1916)

?
Dat rotfront... Potsakkie! Ondanks al zijn praatjes is hij toch maar het hoekje om geholpen.
Het wordt stil, zou je zeggen...
Ik smeer 'm, ik wacht nog een minuutje en dan ga ik terug naar onze linies! Rot- tuitje, ook alle geweld die jongens op de voorpost zijn... Ik heb niet zo nodig..... De duivel ieder een!
Een heldenrol lijk me met zo... Die gozer achter zijn koffie- molen zegt ook niet veel...?
WAAR DE DIEU het begint weer
Maar die vent beschiet...
... DE VOORPOST!

"ER ZIJN VOORTAAN TWEE RASSEN OP AARDE: HET MENSELIJK RAS EN HET MOFFENRAS" (RUDYARD KIPLING, LA PETITE GIRONDE, 15 mei 1917)

HOU OP, ROTMOF!

TAC TAC TAC

BOEK BESPREKINGEN

DE STRIJD OM HILDEGONDE

DE GROTTEN VAN DE WITTE BEER

Zojuist zijn de eerste delen verschenen van de serie stripverhalen die Oberon in samenwerking met het Stripschap de komende jaren zal gaan uitgeven. Het doel van de serie is om alle verhalen van Nederlandse tekenaars die in de achter ons liggende jaren in de nu verscheiden bladen Pep en Sjors zijn verschenen, in boekvorm in zwart/wit uit te geven; d w.z. bijna alle, want de verhalen die al eerder door Oberon in boekvorm gepubliceerd zijn, zullen niet opnieuw worden uitgegeven, omdat er van is uitgegaan dat iedere liefhebber die verhalen toch al in zijn kast heeft staan. Ondanks deze kleine beperking zal dit initiatief natuurlijk door een ieder met gejuich worden ontvangen, want deze serie brengt een groot stuk Nederlandse striphistorie overzichtelijk bijeen en bovendien is het, om een verhaal van een Nederlandse auteur nog eens op het gemak na te lezen, heel wat eenvoudiger een boekdeeltje uit de kast te lichten dan er stapels periodieken voor te gaan doorzoeken.
De eerste twee delen in deze uitnemende reeks bevatten twee verhalen van Dick Matena, een van de prominente Pep-tekenaars, die op het moment ook tot de Eppo-uitverkorenen behoort. Maar goed, dat is natuurlijk bekend, laten we ons daarom nu maar op de verhalen zelf richten
Deel 1 is getiteld 'De strijd om Hildegonde', het eerste verhaal uit de Ridder Roodhart-reeks, en deel 2 heet 'De grotten van de Witte Beer', het tweede avontuur van Viking Grote Pyr. Niet de eerste Pyr, want dat verhaal, 'De wraak van Zwarte Gorre', is enkele jaren geleden al door Oberon zelf uitgegeven In 'De strijd om Hildegonde' moeten Ronde Tafelridders Roodhart en Bombardon een niet al te schone jonkvrouwe steunen in haar strijd tegen een boze neef die haar van haar burcht en verdere bezittingen heeft beroofd. De strijd tegen deze neef valt nog wel mee, veel moeilijker is het voor de ridders om zich te onttrekken aan de avances van jonkvrouwe Hildegonde, die plechtig beloofd heeft een der ridders, in geval van een overwinning, te zullen huwen. En gezien het uiterlijk en karakter van Hildegonde voelen zowel Roodhart als Bombardon daar niets voor en doen dan ook verwoede pogingen de agressieve dreumes Ludovicus, kapitein van de wacht van Hildegonde, te steunen in zijn streven het hart van de kordate jonkvrouwe te winnen
In 'De grotten van de Witte Beer' zien Pyr en zijn zachtmoedige zoon Thor kans tijdens een winterse jachtpartij op een ijsschots verzeild te raken die hen tenslotte in Eskimoland doet belanden. Daar krijgen zij het aan de stok met de woeste Mannen van de Witte Beer, die zij in hun schuilplaats tenslotte weten te verslaan, met behulp van Noek-Noek, een zeer doortastende uk van Eskimo. De grootste verrassing is de ontmaskering van de kwaadaardige leider van de Mannen van de Witte Beer, die niemand minder blijkt te zijn dan hun oude vijand Gorre. Uiteindelijk komt Gorre jammerlijk aan zijn eind. . . hoewel. . . Dick Matena heeft in de dialoog toch nog de mogelijkheid open weten te houden dat Gorre niet echt dood is en misschien nog wel eens hier of daar weer kan opduiken. Vergeefse moeite, omdat we nu weten dat de Grote Pyr-serie niet voortgezet zal worden, omdat Kleine Pier definitief zijn plaats heeft ingenomen. Maar ja, dat weet je ook niet van tevoren en het is met het oog op de toekomst nooit weg om een ontsnappingsclausule in je verhalen in te bouwen.
Tussen beide verhalen zit een tijdsperiode van 3,5 jaar, want 'Strijd om Hildegonde' (met tekst van Lo Hartog van Banda) verscheen begin 1969 en 'De grotten van de Witte Beer' (met eigen tekst van Dick Matena) half 1972. Er is dan ook een duidelijk verschil te zien in de manier waarop beide verhalen getekend zijn: in 'Strijd om Hildegonde' heeft Dick Matena zijn eigen stijl duidelijk nog niet gevonden, er zijn nog een aantal raakpunten met zijn Toondertijd, terwijl hij de 'De grotten van de Witte Beer veel meer tot rust gekomen is en een geheel eigen tekentrant heeft ontwikkeld.
Het kan een bezwaar zijn dat deze nieuwe serie stripboeken in zwart/wit verschijnt, want in Sjors en Pep zijn de meeste verhalen in kleur afgedrukt en de mogelijkheid bestaat dan ook dat een deel van die verhalen met opzet op kleur getekend is. Bij deze eerste delen gaat dat meer op voor 'De grotten van de Witte Beer' dan voor 'Strijd om Hildegonde'. Bij dit laatste verhaal zat Dick Matena misschien nog wat meer verstrikt in de werkwijze van de Toonderstudio's, waar hij jarenlang aan strips had gewerkt die niet in kleur verschenen. Hoe dan ook, in 'Strijd om Hildegonde' is het geheel wat overzichtelijker, terwijl bij 'De grotten van de Witte Beer', vooral in het begin, de kleur wel enigszins gemist wordt. De pagina's zijn daar wat erg wit en druk, maar al snel gaat het heel wat beter en vooral de dramatische scene waarin Pyr en Thor de grotten van de Beer betreden, komt in zwart/wit eigenlijk beter uit de verf dan in kleur. Toch deed het verhaal als geheel het indertijd in Pep beter in kleur dan nu, in boekvorm, in zwart/wit.
Ondanks dit kleine bezwaar is deze nieuwe stripserie op zeer waardige wijze gestart met de publikatie van twee verhalen van een tekenaar die zijn kunnen in de achter ons liggende jaren op overduidelijke wijze heeft bewezen en zich een vooraanstaande plaats in de Nederlandse stripwereld heeft weten te veroveren.

Rob van Eijck

HAHAHA!
KRRR!
VADER! KIJK!
HOERA! DE OVERWINNING IS AAN ONS! DANKZIJ MIJN DAPPERE RIDDERS!
VOORAL DANKZIJ DE ONOVERWINNELIJKE LUDOVICUS!
DANK, LUDOVICUS. IK ZAL DIT NOOIT VERGETEN. JE HEBT MIJN HART VEROVERD MET JE DAPPERHEID EN TROUW!
MIJN NAAM IS HILDEGONDE
GONNIE ZEGGEN

KUIFJE EN DE PICARO'S

EEN LICHT BELEGEN VETERAAN OP HERHALINGSOEFENING

door Har Brok

Het verstrijken van de tijd is eigenlijk een merkwaardige zaak. Toen in 1968 *Vlucht 714* verscheen kon niemand vermoeden dat het volgende Kuifje-album zo lang op zich zou laten wachten en toen het eenmaal 1970 was verwachtte eigenlijk niemand meer een nieuw album. Zéker de interviews die in die tijd verschenen wezen erop dat *Vlucht 714*, door Wim Noordhoek zo prozaïsch een 'anti-Kuifje' genoemd[1], de neer- en ondergang van de roemruchte avonturen van Kuifje betekende. Maar zie, het is 1976 en een kersvers album van onze sympathieke reporter overstroomt de markt. Een moment om even bij stil te staan, om je te realiseren dat je later tegen je kinderen kunt zeggen dat je de eerste druk van *Kuifje en de Picaro's* nog eigenhandig aangeschaft hebt. . .

Er is inmiddels heel wat gebeurd: het aantal blz., waarop Jansen en Jansens optreden werd geteld, er verschenen illegale en bibliofiele uitgaven van het eerste Kuifje avontuur, Hergé's taalgebruik werd onderwerp van studie, een tweede monografie werd aan hem gewijd en een index op alle Kuifje-albums staat op het punt te verschijnen. Toch lijkt het me zinvol dit langverwachte album in alle gemoedsrust tegemoet te treden. Gaandeweg hoop ik ook de door de voorgeschiedenis niet onbevooroordeelde lezer aan zijn trekken te laten komen. Over dus naar *Kuifje en de Picaro's* (Casterman 1976, f 4,75).

Het verhaal

Kuifje's jongste avontuur speelt zich voor het grootste deel af in de Zuid-Amerikaanse republiek San Theodoros. Het voorspel vindt plaats op het Kasteel van Molensloot.

Het blijft onduidelijk of Kuifje daar nu inmiddels gehuisvest is: hij reist er met de brommer (vanaf de Labradorstraat?) heen, maar blijft er zonder aanleiding of uitnodiging slapen. De setting en de akteurs zijn vertrouwd: kapitein Haddock, Nestor, Zonnebloem, Serafijn Lampion, slager Van Kampen en Kuifje dus. Indirekt treedt een ander deel van de zo bekende groep op: Bianca Castafiore, Irma, Igor Wagner, Jansen en Jansens, die op een tournee door Zuid-Amerika gearresteerd worden op verdenking van een komplot tegen Tapioca en daarmee introduceert Hergé een tweede setting, die bekend is uit *Het Gebroken Oor* (OOR), *De 7 Kristallen Bollen* (BOLLEN) en *Cokes in voorraad* (COKES). De rivalen Tapioca en Alcazar, die elkaar de macht met wisselend sukses betwisten in San Theodoros. Vanaf blz. 11 speelt het verhaal in laatstgenoemd land en het komt erop neer dat generaal Alcazar Tapioca verdrijft, na reminiscenties aan de Arumbaya-indianen (inklusief de ontdekkingsreiziger in ruste Ridgewell uit OOR) en wederom Serafijn Lampion. Door een uitvinding van Prof. Zonnebloem, de (niet onbekende) anti-alkohol-pil, weet Kuifje zijn oude vriend Alcazar *zonder bloedvergieten* in het zadel te helpen.

De realiteit

In mijn helaas om druktechnische redenen haast onleesbare artikeltje 'Nader tot Kuifje 4: Over de historische realiteitswaarde van het Kuifje-album Het Gebroken Oor' (in *Stripbewust* 6 (1975), 20-23) heb ik aangetoond dat OOR voor een groot deel te rekonstrueren valt als realiteit en dat komt toevallig goed uit i.v.m. PICARO'S Uit dat onderzoekje bleek o.a. dat San Theodoros gelijk te stellen is aan Bolivia, zijn bevrijder Generaal Olivard aan Simon Bolivard, Nuevo Rico aan Paraguay, Ch.J.Walker aan de Amerikaanse agent William Walker, enz. en bovendien - en dat is eigenlijk het belangrijkste - dat de oorlog tussen San Theodoros en Nuevo Rico teruggaat op het historische Gran Chaco-konflikt, dat zich tijdens de wording van OOR afspeelde tussen Bolivia en Paraguay met als inzet de oliebronnen in de Gran Chaco. Het is bekend dat Hergé zijn gegevens vaak aan de realiteit ontleent en dat ligt eigenlijk wel voor de hand bij auteurs die zo gedetailleerd werken, (zoals op dit moment bijv. Kresse en Henk Kuijpers). Hergé heeft zich trouwens zelf nooit erg afwijzend van die rekonstrukties opgesteld: in interviews in de *Haagse Post* en *Elseviers Weekblad*[2] heeft hij zelf in het kader van de voorpubliciteit gewezen op de verbinding die de lezer kan leggen tussen de guerillabeweging van

Afb. 1. Het zomerse eerste ontwerp

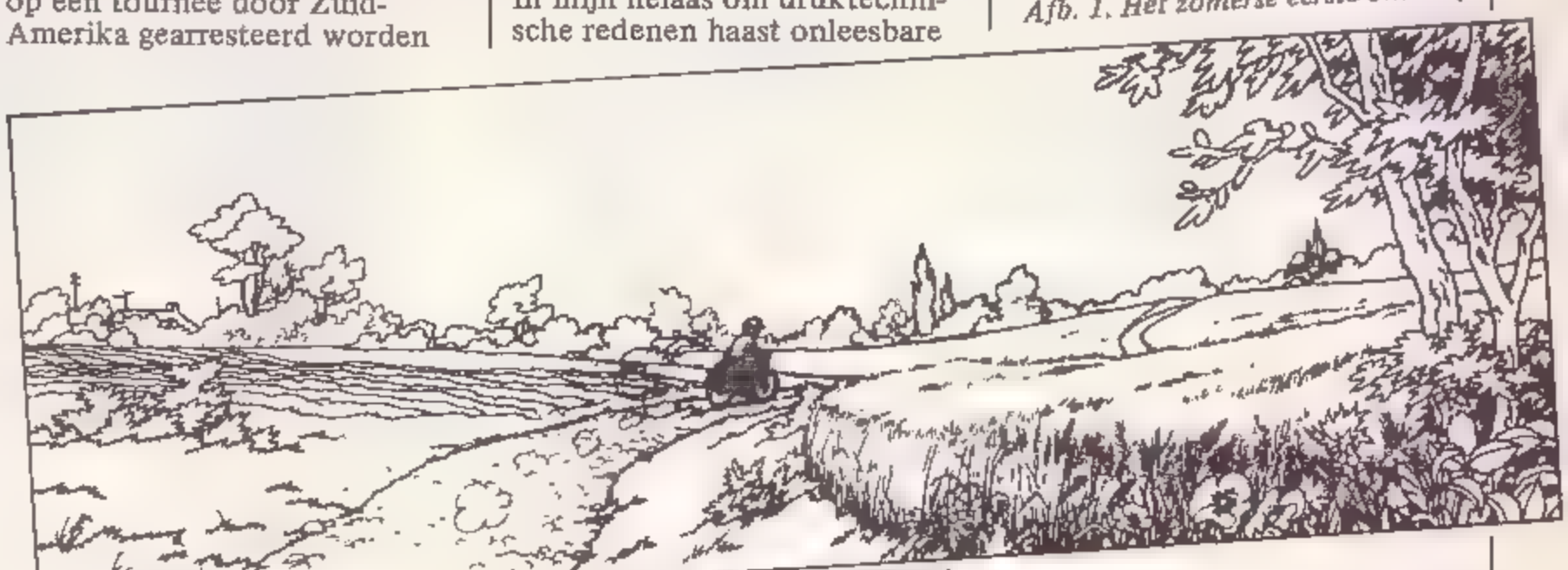

Afb. 2. De definitieve winterse versie

de Picaro's en de Tupamaro's, c.q. 'indianenmisère, dictatuur en kapitalistische grootmachten'. De steun van Bordurië aan San Theodoros noemde hij met name steun van 'het Oostblok'. Voor Alcazar, in PICARO'S leider van de Picaro's, wijst hij (speciaal) op Regis Debray, waar we dan bij mogen bedenken dat Debray net als Hergé een Belg is en dat wij hier iets eerder zouden denken aan Che Guevarra. Hij laat zich verder nog ontvallen over PICARO'S 'Een toevallig actueel verhaal, (. . .) twee maanden vóór Chili had ik mijn eigen revolutie gemaakt', waardoor men verband zou gaan zoeken met Salvador Allende. De zaak die

Afb. 3. Zonnebloem als onvrijwillige kapstok

Prachtig! Ik ben generaal Alcazar, en mannen van jou soort mag ik wel Als bewijs, benoem ik je tot kolonel-adjudant.
Zoals U verkiest! maar kin op d.sje- blieft niet zo hard!

Afb. 4. Generaal Alcazar vroeger

Hergé in PICARO'S dient is echter een geheel andere, omdat in Chili een links (gematigd kommunistisch) régime omver geworpen werd door een rechtse minderheid. Allende is niet te vergelijken met Tapioca omdat hij op een demokratische manier aan de macht kwam en omdat hij opkwam voor de belangen van de arbeiders, de bewoners van 'armzalige krottenwijken' en dat doet Tapioca nu net niet! Door deze eigen interpretatie van de feiten weet Hergé de op macht beluste Alcazar - hij wil uitsluitend Tapioca verdrijven - om te toveren in een soort verzetsheld, nota bene als leider van een groep die vergeleken wordt met de Tupamaro's. . . Door middel van de Banana Fruit Company (de United Fruit Company voor wie twijfelt) zou hij dan geacht moeten worden op te komen voor de onderdrukten in Latijns Amerika. Men kan en mag hieruit konkluderen dat Hergé de politiek niet zo precies meer volgt. Een konfrontatie met de werkelijkheid, die hij suggereert, valt in zijn nadeel uit, ook als we Chili vervangen door Cuba, Uruguay of welk Zuid-Amerikaans land dan ook. Ik bedoel hiermee natuurlijk niet dat Hergé aan feiten *gebonden* is, omdat hij dat van tevoren al afgewezen heeft (zie noot 2). Het gaat er mij alleen om de toekomstige Kuifje-dekundologen te waarschuwen.

De opbouw

In grote lijnen wijkt de struktuur niet af van wat we gewend zijn. Het verhaal speelt zich af in 3 weken (wat langer dan normaal) en door diverse gegevens, die we uit dit verhaal kunnen halen, te kombineren lukt het zelfs de precieze data te achterhalen: het verhaal

Afb. 5. Generaal Alcazar nu.

begint op 5 februari en eindigt op de 25ste van die maand. De afbeeldingen 1 en 2 laten zien wat voor 'n konsekwenties dit vroege jaargetijde voor de natuur heeft op blz. 1.
Hergé staat het langst stil bij de 20ste februari, de dag waarop Kuifje in plaats van Tapioca de handeling gaat beheersen, want van zijn gevangene wordt hij tot zijn bedreiger. Die dag beslaat (blz. 35-53) bijna 1/3 van het hele album. Omdat een auteur altijd een keuze maakt uit de gebeurtenissen, lijkt zo'n onevenredige verdeling aanvaardbaar en in andere albums valt dit verschijnsel ook op te merken. Bepaald niet eigen aan Hergé is daarom het feit dat er op die bewuste dag zóveel tijd verloopt dat je je gaat afvragen of dat allemaal wel kan. Natuurlijk klopt de zaak niet, anders was ik er niet over begonnen: al op blz. 38 luidt de tijdsaanduiding 'En 's avonds', dan gebeurt er van alles en op blz. 52 valt voor de tweede keer de duisternis blijkens de aanduiding 'En die avond'!
Een voor de latere Kuifjealbums merkwaardige fout, die alleen maar ontstaan kan zijn door de schoksgewijze totstandkoming van het album.
Nieuw element in de opbouw is het feit dat Kuifje nu eens niet kapitein Haddock het avontuur in sleept. Hij wantrouwt de vriendelijke uitnodiging voor een open gesprek in San Theodoros om de beschuldigingen van Tapioca te weerleggen en zo zien we Haddock en Zonnebloem op eigen kracht een tiental bladzijden vullen: voor Hergé een mooie gelegenheid om terloops te laten blijken dat deze twee tegenpolige boezemvrienden ook wel eens op elkaar uitgekeken raken (zie afb. 3).
Voor de rest bevat het album niet veel nieuws op dit terrein. Ik kan nog de rol van de televisie noemen die als 'neutrale verteller' nu definitief de radio, die tot nog toe zo'n grote rol in Kuifje speelde, verdrongen lijkt te hebben. Dat doet minder authentiek aan, vooral omdat Hergé zo'n modern-vormgegeven toestellen gebruikt (het tv-toestel in het Kasteel van Molensloot zal elke binnenhuisarchitekt spontaan in huilen doen uitbarsten) maar als truuk voor het *beeldverhaal* is zoiets natuurlijk een aanwinst. Hetzelfde geldt voor de verborgen kamera's in een hotel in Tapiocapolis: ze maken een natuurlijke overgang tussen

Afb. 6. Bianca 'Assurancetourix' Castafiore

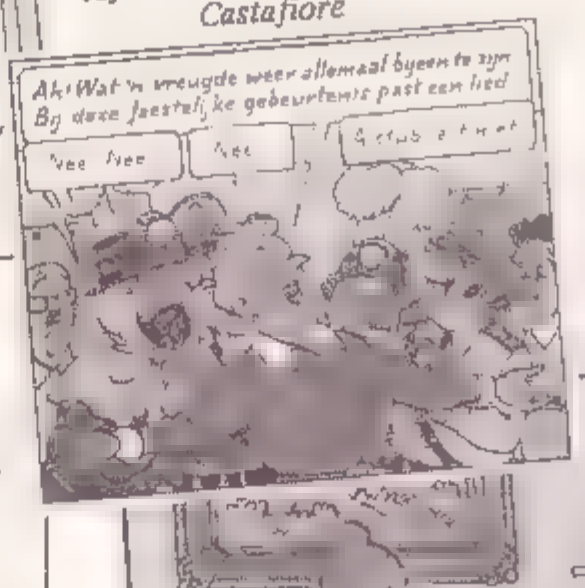

Afb. 7. De 7 Kristallen Bollen

de diverse aktiekernen mogelijk.
Opvallend in dit verband is ook het kleine maar briljante rolletje van Jansen en Jansens. Zonder de tv zouden ze pas op blz. 59 voor het eerst zijn opgetreden. Eens te meer blijkt hier dat Hergé niet uit is op gemakkelijke suksesjes.

De personen

Voor wat betreft de optredende figuren is PICARO'S een feest van herkenningen. In alfabetische volgorde zien we erin terug generaal Alcazar, de Arumbayas, Bianca Castafiore, Irma, Jansen en Jansens, Jan Kalebas (van Wereld-Nonsens), het stamhoofd Kaloma, slager Van Kampen, Serafijn Lampion, Nestor, Pablo, Ridgewell, Piet Salie (van Wereld-Nonsens) kolonel Sponsz, Tapioca, Igor Wagner en natuurlijk Kuifje en Bobbie, Haddock en Zonnebloem. Een rijtje waarbij wat aan te tekenen valt.
Alcazar blijkt (inmiddels) gehuwd, maar daarmee heeft de vos zijn haren niet verloren, integendeel, hij loopt nu ineens rond met een weelderige haardos en misschien wel daardoor is de gelijkenis naar mijn mening te gering geworden. Men vergelijke de afbeeldingen 4 en 5.
Verrassend is ook het *éérste* optreden in beeld van generaal Tapioca en de onthulling van Haddocks voornaam; op blz. 31 blijkt hij de trotse eigenaar van de naam *Archibald* en dat blijkt Kuifje ál die tijd geweten te hebben!
In verband met de interne samenhang tussen de albums is het aardig dat kolonel Sponsz onder het pseudoniem Esponga de grote veroorzaker van alle moeilijkheden blijkt. Hij trad al eerder op in *De Zaak Zonnebloem* en als geheugensteuntje nog even in *De Juwelen van Bianca Castafiore* als potentiële verloofde van laatstgenoemde.
Niet gek is ook de rol van Serafijn Lampion; deze irritante maar toch wel sympatieke Belg komt als voorzitter van De Swingende Extravaganten prima uit de verf. Minder geslaagd is het optreden van Castafiore; haar plotselinge vertolking van de Juwelenaria op het schijnproces in Tapiocapolis (blz.48) is vergezocht en zal vermoedelijk wel geïnterpreteerd moeten worden als een parodie. Haar poging echter om die uitbarsting op blz. 61 nog eens te herhalen doet me teveel aan soortgelijke pogingen in Asterix denken. Zie afb. 6.
Begrijpelijk als inzet van het verhaal is ze inmiddels wel: ze heeft kolonel Sponsz in *De Zaak Zonnebloem* goed gefopt en haar tournee door Zuid-Amerika werd in De Juwelen op blz. 33 al aangekondigd, maar blijft het feit dat ze in dit album nergens ter zake funk-

tioneert. Het is een moeilijke zaak met Hergé, want misschien is juist dat niet ter zake doende wel het eigene van Castafiore. . . In haar voetspoor treffen we natuurlijk Irma en Igor Wagner aan. Ze fungeren uitsluitend als geheugensteuntje en hetzelfde geldt voor de Arumbayas met Kaloma en Ridgewell: ze zijn evenals de dubbelspion Pablo een dienst aan de trouwe Kuifjelezers. Het best van allen komt Professor Zonnebloem uit de verf en dat niet in het minst door de eindelijk door de vertaler begrepen woordassociaties, waardoor hij niet meer als een volslagen idioot ten tonele wordt gevoerd. Ook op andere terreinen komt hij beter uit de verf: zijn onverholen vriendschap met Bianca Castafiore en zijn

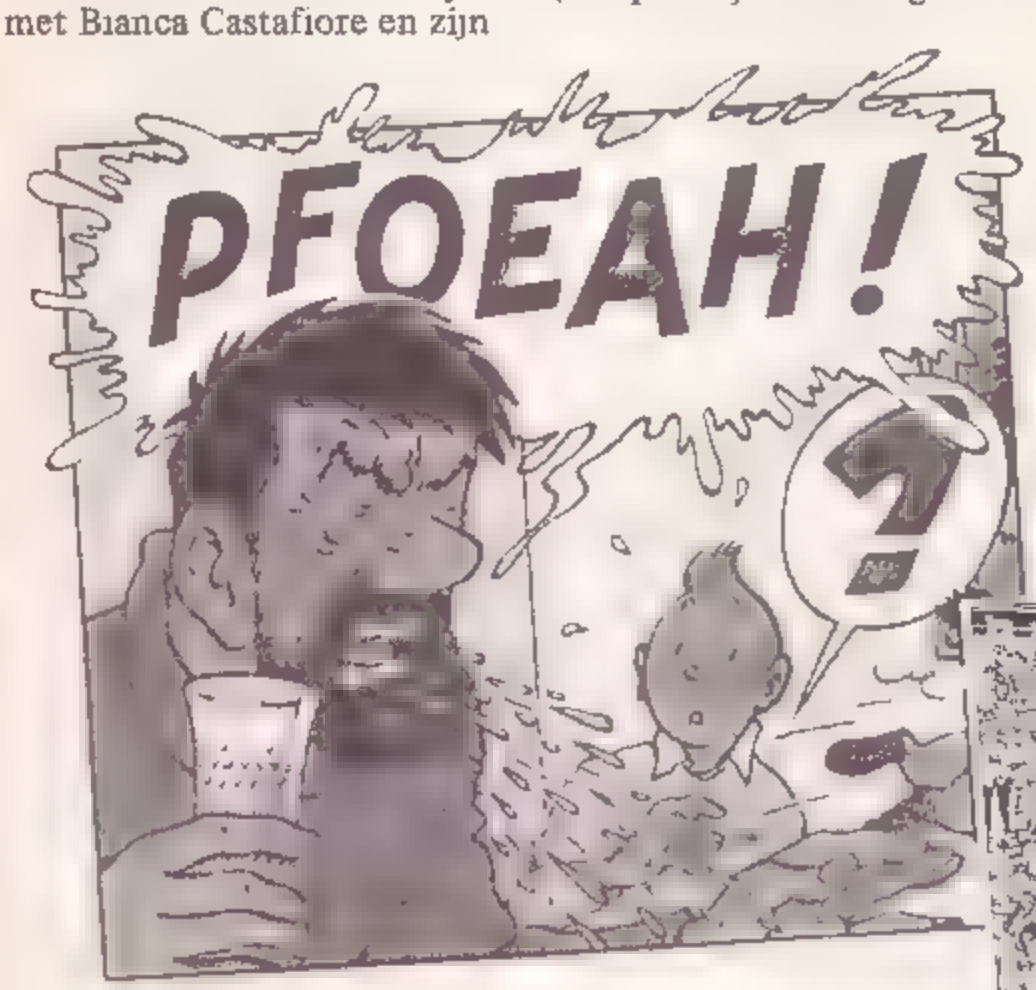

Afb. 8.

hoffelijkheid voor Alcazars vrouw Peggy is haast ontroerend! Een prima staaltje van politiek bewustzijn levert deze liefhebber van manwijven daarbij ook nog in zijn houding t.o.v. het kolonelsbewind van Tapioca. De rol van kapitein Haddock is duidelijk minder op wat goede momenten na. Bladzijden lang doet hij alleen voor spek en bonen mee en in dit album bedient hij zich voor het eerst van de krachtterm 'Duizend miljoen lazerstralen' in plaats van de ons bekende 'Bommen en granaten'. Verderop wordt deze zaak wel rechtgetrokken (vanaf blz. 19), maar je schrikt toch wel even. Eenzelfde schok veroorzaakt de kleding van (de nu yogabeoefenende) Kuifje. Het kan me persoonlijk niet zoveel schelen dat hij zijn plusfour geruild heeft voor een lange broek, maar waarom dan zo'n sportief-maar-toch-geklede bruine spijkerbroek?

Grafische aspekten

De opvatting dat zich achter Hergé zijn studiochef Bob de Moor verschuilt is voor velen al met meer betwistbaar en *Vrij Nederland* van 20 maart j.l. durft zelfs te stellen dat 'stripminnend Nederland' *hoopt* dat Hergé 'de zaken nu langzamerhand uit handen zal gaan geven, bijvoorbeeld aan *Bob de Moor*, die het voortbestaan van Kuifje zou kunnen garanderen'. Het verwijt dat Hergé echter door de stripbladen gemaakt wordt is niet uit de lucht gegrepen: naar buiten toe vervult De Moor een belangrijke rol voor Studio's Hergé, zijn aandeel in de dekors van Kuifje is bekend evenals zijn door Hergé beïnvloede stijl. Het is daarom van belang het hoofd koel te houden en vast te stellen dat De Moor een prima tekenaar is: er kan dus geen sprake van zijn dat hij Kuifje verprutst, maar hooguit dat hij het iets anders doet dan Hergé het gedaan zou hebben en deed. Wie echter Hergé's scherpe oog voor het detail kent, zal toch moeten toegeven dat wat onder zijn naam wordt gepubliceerd typisch Hergé is. Het aandeel van De Moor en ook dat van E.P. Jacobs en Jacques Martin is evenwel bekend. Interessant lijkt me in dit verband toch ook wat Hergé hier zélf van zegt in *Elseviers Weekblad* (zie noot 1) naar aanleiding van de door hem verafschuwde film *Het Haaienmeer*: 'Ik wist voor mezelf dat ik beter teken dan de film het ooit zou kunnen brengen (. . .). Ik doe opnieuw weer alles zélf' en verderop: 'Ik teken alles zelf, behalve de grassprietjes en het minder belangrijke decorwerk'. Zulke uitspraken, wellicht wat afgezwakt door De Moors opmerking: 'De grote meester maakt nog steeds zelf de *eerste* schetsen'(!) in *Studio* in mei '73, geven in elk geval aan dat Hergé alle verantwoordelijkheid voor zich opeist. Wat valt er nu in feite op te merken over het tekenwerk? Op het eerste gevoel lijkt PICARO'S behoorlijk te verschillen van de oudere albums. Nu was zoiets eigenlijk steeds al het geval, bijna elk album toont verschillen, maar dit keer lijkt het verschil groter dan normaal. Zoiets wordt natuurlijk allereerst bepaald door de echte veranderingen: Kuifjes broek, het lange haar van Alcazar, de verdwenen vadermoorder van Nestor, maar ook zulke veranderingen zijn niet nieuw, want zowel Kuifje als Nestor veranderden al eerder hun kleding. Er zijn echter details, die minder opvallen, maar die meer het totale beeld beïnvloeden met name de *onevenwichtigheid*: soms komt die tevoorschijn in het totaalbeeld van een blz., zeer gedetailleerde en kennelijk op grotere schaal getekende platen naast zeer overzichtelijke, soms in de vergelijking van verschillende blzz. en in het grote verschil tussen binnen- en buitenbeelden. Daarnaast valt op de veelvuldig gebruikte dieptesuggestie (zeer geliefd bij amateurfotografen) al dan niet gekombineerd met close-ups van gezichten. Bepaald ongeloofwaardig zijn de karnavalkostuums, al moet ik toegeven dat ze ontworpen zijn door Serafijn Lampion, met als on-Hergéiaans dieptepunt de praalwagen aan het eind.

Erg opvallend zijn ook de veel te *uitbundig* gesuggereerde uitingen van emotie: driftrimpels, wilde wenkbrauwen (zie afb. 7 en 8), tekstballonnen die regelmatig zelfs het kader overschrijden. Daarnaast breekt af en toe ook de sailor-snut in de broekdracht door, die typerend is voor Barelli met zijn x-benen en vanuit de knie wijduitlopende broekspijpen, terwijl Kuifje soms tekenen van de bof vertoont en de hoofden in het algemeen procentueel gezien een te groot onderdeel van de totale lichaamslengte bestrijken. Tegenover dit alles staat echter zéér veel moois. Overzichtelijke beelden en beheerste soberheid zoals we van Hergé gewend zijn. Natuurlijk ook het meesteroog voor details en een precisie, bijvoorbeeld in de stoffering en lambrisering van het Kasteel van Molensloot, die de schok van herkenning geeft. Een aardig voorbeeld daarvan zijn afb. 9 en 10, waarbij op afb. 10 uit het album alsnog alle uniformen konsekwent hertekend zijn! Een vergelijking met werk van De Moor, lijkt zélfs voor al het negatieve dat ik noemde, niet of ternauwernood op te gaan en we zullen dus moeten aksepteren dat Hergé zichzelf, net zo min als andere tekenaars, steeds kan kopiëren. Wie daar bezwaren tegen heeft lijdt aan een lastige mengeling van snobisme, jeugdsentiment en/of vooroordeel.

Konklusie

Het verhaal is zoals Kuifje op blz. 5 zelf zegt 'een pracht gegeven voor een stripverhaal', Professor Zonnebloem is grandioos en voor de rest: koop dit album en vorm een eigen oordeel, want dat is meer waard dan het oordeel van een ander dus ook dat van mij.

Afb. 9. Proefplaat uit Elseviers Weekblad

Afb. 10. Definitieve versie van afb. 9.

NOTEN

1. 'Vlucht 714, een anti-Kuifje? ' in *Propria Cures*, jrg. 79 (1968), nr. 2, blz. 3 en *Stripschrift* 4/5, (1968) blz. 8; even later sprak Pierre Fresnault in 'Une anti-bande dessinée: Les Bijoux de la Castafiore' (*Phénix* 10 (1969), 32-33) dit vonnis uit over *De Juwelen van Bianca Castafiore*.
2. William Rothuizen/Peter Schröder 'Kuifje & Hergé' in *Haagse Post* van 31-3-73, blz.40-49 en Jan Heineman/ Marc van Impe 'Openhartig gesprek met Hergé' in *Elseviers Weekblad* nr. 51 (1973), blz. 151-156.

GEORGES RÉMI

Georges Rémi, wereldberoemd geworden onder zijn pseudoniem Hergé, werd op 22 mei 1907 geboren in de Brusselse voorstad Etterbeek en ging school binnen de Brusselse agglomeratie van 1914 tot 1925. In dit laatste jaar werd hij aangenomen voor de abonnementenadministratie van het weekblad *Le XXe Siècle*. Na zijn diensttijd in 1926-27 keerde hij in 1927 naar dat blad terug en stapte in november 1928 over naar het jeugdbijvoegsel *Le petit Vingtième*. Hij begon daar met *Les aventures de Flup, Nénesse, Poussette et Cochonnet* met tekst van de sportredakteur Desmedt. Op 10 januari 1929 echter debuteerde hij in *Le petit Vingtième* met een geheel eigen strip *Les aventures de Tintin reporter du Petit 'Vingtième' au pays des Soviets*, het begin van een wereldsukses dat nog steeds niet afgesloten is. Eind 1975 ging immers nog *Kuifje en de Picaro's* in *Kuifje*-weekblad van start en aan valt te nemen dat Kuifje nieuwe avonturen zal beleven zolang Hergé de tekenpen nog hanteren kan. Op het terrein van het beeldverhaal was Hergé al eerder aktief in *Le Boy-Scout belge* (vanaf 1926) met *Totor, C.P. des Hannetons*, een voorloper van Kuifje, terwijl hij naast Kuifje nog een aantal suksesvolle series opzette: vanaf 1930 t/m 1952 *De guitenstreken van Kwik en Flupke* (totaal ca. 355 afleveringen, waarvan er 166 in 11 albums gebundeld werden), vanaf 1934 *Leo en Lea bij de Lapino's* (1 album) en vanaf 1936 t/m 1951 *Jo, Suus en Jokko* (5 albums). Hiermee is het oeuvre van Hergé niet kompleet beschreven, maar wel het belangrijkste daarvan.

In 1950 richtte Hergé de 'Studio's Hergé' op, maar al vanaf 1940 werkte hij samen met Edgar P. Jacobs toen hij begon met de hertekening van 8 vooroorlogse Kuifje-albums. In 1950 trad Bob de Moor toe tot zijn studio en in 1954 Jacques Martin (t/m 1972). In 1946 stond Hergé bovendien aan de wieg van het weekblad dat naar zijn beroemdste kreatie genoemd werd: *Kuifje*-weekblad. Mede door deze aktiviteiten wist hij een groot stempel te drukken op een generatie stripteken aars

Sinds 1930 verschenen tot op heden 23 Kuifje-albums en het sukses ervan is verbluffend: meer dan 40 miljoen eksemplaren in 23 talen, terwijl talloze liefhebbers zich over zijn avonturen gebogen en uitgelaten hebben. Numa Sadoul inventariseerde alleen voor het Franse taalgebied al ca. 800 artikelen en we kunnen daar nog ruim 80 Nederlandstalige aan toevoegen. Elk serieus stripvakblad komt regelmatig terug op Hergé of Kuifje, sommige bladen startten zelfs een vaste rubriek, terwijl aan het werk van Hergé inmiddels ook al 2 monografieen en een aantal doktoraalscripties gewijd werden.

De avonturen van Kuifje worden gekenmerkt door een grote dosis humor in kombinatie met een spannend verloop. Naast visuele humor besteedt Hergé ook veel zorg aan zijn teksten en in de Nederlandse uitgaven kan er zelfs - onopzettelijk wellicht - sprake zijn van een 'Kuifje-jargon'. Het meest kenmerkende voor Hergé is echter zijn overzichtelijke tekenstijl, waarin realisme en niet-realisme een merkwaardig evenwicht vinden, zijn minutieuze zorg voor het detail en de eveneens tot in detail uitgebalanceerde verhaalstruktuur. Na aanvankelijk zonder plot gewerkt te hebben (*Sovjetunie, Congo/Afrika, Amerika*) breekt met *De Sigaren van de Farao* een bloeiperiode aan die zonder inzinkingen voortduurt tot en met *De Zaak Zonnebloem*. Als meer op zichzelf staand zijn te beschouwen het zeer persoonlijke album *Kuifje in Tibet* en de daarop met grote tijdsonderbreking volgende albums *Juwelen, Vlucht* en onlangs *Kuifje en de Picaro's*. Opvallend door alle albums heen is de grote kontinuiteit in Kuifjes avonturen en speciaal het laatste album kan in dat opzicht een feest van herkenningen worden genoemd.

Binnen het bestek van deze encyclopedie is hiermee het belangrijkste over Hergé aangestipt. Voor verdere gegevens zie Pol Vandromme *Le Monde de Tintin* (Paris 1959) en Numa Sadoul *Tintin et moi, entretiens avec Hergé* (Tournai 1975).

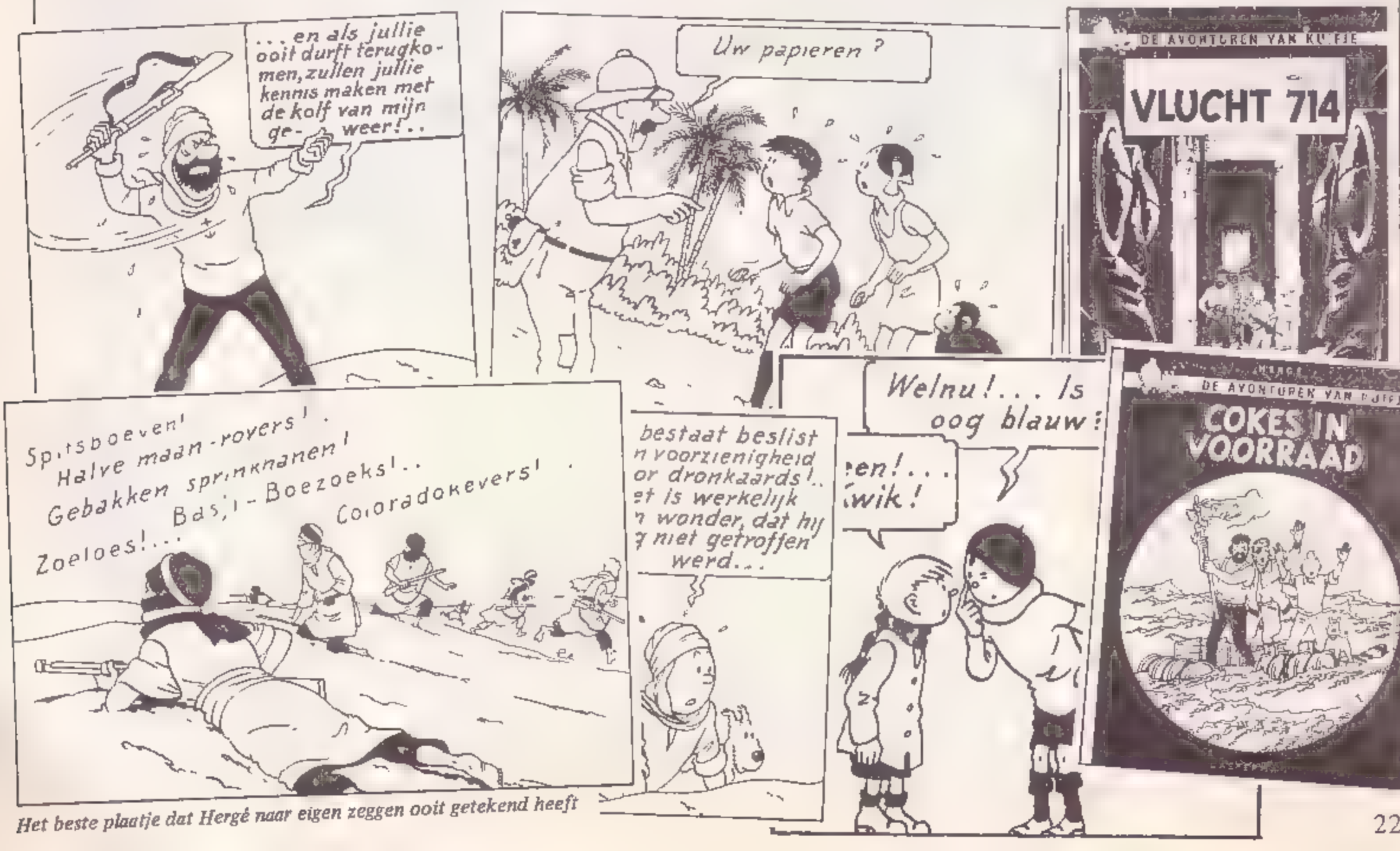
...en als jullie ooit durft terugkomen, zullen jullie kennis maken met de kolf van mijn ge- weer!..
Uw papieren ?
DE AVONTUREN VAN KUIFJE
VLUCHT 714
Welnu!... Is oog blauw!
DE AVONTUREN VAN KUIFJE
COKES IN VOORRAAD
Spitsboeven!
Halve maan-rovers!
Gebakken sprinkhanen!
Zoeloes!... Bas'i-Boezoeks!..
Coloradokevers!
bestaat beslist n voorzienigheid or dronkaards!.. et is werkelijk n wonder, dat hij niet getroffen werd...
en!... wik!

Het beste plaatje dat Hergé naar eigen zeggen ooit getekend heeft

de 4 helden

ONSYMPATHIEK AMUSEMENT VOOR DE MASSA

door Kees de Bree

Wat de Ivanov, Idylle, Moederliefde en Kasteel-romans zijn voor naar Romantiek hunkerende vrouwen, wat de Wild West en Jerry Cotton romans zijn voor mannen die in het dagelijks leven avontuur en knoklust ontberen, dat is de strip 'De 4 Helden' voor de jeugd.
Een negatieve kwalificatie, maar ik kan er met de beste wil van de wereld niets beters van maken. De wereld van de 4 helden is, evenals die van Jerry Cotton en Moederliefde, een wereld waarin cliché's bewierrookt worden en waarin het op straffe van lijflijke tuchtigingen verboden lijkt te zijn om originele ideeën te bezitten. Het is een wereld waarin alles overeenkomt met het verwachtingspatroon van de gemiddelde (jeugdige) lezer.

Neem de 4 helden, drie jongens en een meisje. Aan welke verwachtingen moeten zij voldoen om hun helden-status waar te maken? Zo te zien alleen aan de meest simpele aanduiding die nodig is om een stripfiguur tot *type* te bestempelen. Zij moeten constant zichzelf zijn, dat wil zeggen steeds benadrukken wat voor types ze zijn. Povertjes, want als slechts de vraatzucht van de vette 'Dikkie', de kwasi geleerdheid van de kortgeknipte, brildragende 'Prof', de sportieve knutseldrang van 'Boutje' of de manische aandacht voor uiterlijk, kleding en keuken van 'Staartje' nodig was, zou de wereld stampvol helden zitten.
Een kind kan je vertellen dat deze eigenschappen niet voldoende zijn om er een verhaal, hoe simpel van opzet dan ook, aan op te hangen. Toch zijn tekenaar Francois Craenhals en scenarist Georges Chaulet daar nu al zo'n tien jaar driftig mee bezig. De strip is een gezapige voortzetting van de sentimentele Craenhals-strip 'Pom & Teddy' uit de jaren vijftig. Een donkerharig joch en een blondharig meiske beleefden daar de vreemdste avonturen tegen de achtergrond van romantische schilderachtige landstreken, onbereikbaar en ver. De dreiging kwam van de boze wereld der volwassenen. Diezelfde elementen vind je terug bij de 4 helden. Het viertal woont bij elkaar in een groot, redelijk luxueus huis. Ouders hebben zij niet en uit niets blijkt dat ze die ooit gehad hebben. Het voordeel is dat ze geen last hebben van hinderlijke raadgevingen of vermaningen. Naar school of op tijd naar bed hoeven ze niet. Voor kinderen uiteraard een droomsituatie. Temeer daar er aan geld geen gebrek is en gezien de eetlust van de dikke roodharige patser kun je gerust stellen dat er letterlijk kapitalen verslonden worden. Af en toe nemen de kinderen een vakantiebaan om wat bij te verdienen maar echt noodzaak lijkt dit niet. Ook bij hun komt alle kwaad van de wereld der volwassenen. Opvallend in dit opzicht is het eenvoudige patroon. De tegenstanders bestaan uit niet meer dan 2 (hooguit 3) boeven, terwijl de helden worden bijgestaan door 2 'goeden'. Het zijn twee debiele politiemannen in burger die in navolging van Jansen & Jansens uit Kuifje doelloos door het verhaal zwerven. Helaas is het tweetal in deze strip van iedere vorm van humor gespeend en gevreesd moet worden dat de langste van het stel met zijn sterk homofiele neigingen meer oog heeft voor zijn chef dan voor de zaak waar hij aan bezig is.

Al even humorloos is de suffe hond die de 4 helden op alle avonturen vergezelt. Hij is een klakkeloze navolging van Kuifje's Bobby, alleen heeft dit exemplaar een zwarte rouwring rond zijn ene oog. Hoe weinig origineel de avonturen van de helden zijn mag blijken uit de volgende opsomming: In 'De Vliegboot' wil een krankzinnige kasteelbezitter een uitvinding stelen om de wereld te kunnen overheersen. In 'Het Zeemonster' proberen de 4 helden gehinderd door boeventuig, de goudschat uit een gezonken schip te bergen. In 'De Heilige Koe' waken zij ervoor dat een stel schorum een onschuldige koe vermoordt. In 'De Nachtelijke Bezoeker' komen ze een bende valsemunters op het spoor. In de 'Koeroekoe' moeten ze het opnemen tegen buitenlandse spionnen. In 'De Meesterspion' opnieuw maar hier is een zwak soort James Bond parodie ingebouwd en dat was in de jaren zeventig toch heus een tot op het bot toe afgekloven onderwerp. In de 'K-Bom' moeten de helden alweer een uitvinding beschermen tegen spionnen.
De vier helden trekken constant met elkaar op. Stom want als je een verhaal wilt maken waar de karakters wat meer in uitgediept kunnen worden, is het eerste wat je moet doen tijdelijk 3 van de 4 figuren uit het beeld laten verdwijnen. Een waarheid als een koe waar eeuwen geleden de maker van 'De 4 Heemskinderen' al van op de hoogte was. De dialogen en beeldenreeksen zijn van een griezelig schlaboonachtig soort. De vooroordelen van de lezer worden alleen versterkt: iemand die van eten houdt is dik, een professor is verstrooid, een jongen die veel weet is per definitie saai en draagt een bril, een meisje is dol op kleren en frutselt steeds aan haar uiterlijk. Niets maar dan ook niets dat buiten het verwachtingspatroon valt en als zodanig iets meer aan het beoordelingsvermogen van de lezer zelf overlaat. Geen ironie, humor, werken op meerdere niveaus of unhappy end. De beeldgrappen bestaan evenals de verbale humor uit het laten zien hoe guitig de dikke, hoe leergierig de prof, hoe ijdel Staartje en hoe handig Boutje is. Niets stompt meer af en iedere keer als de geleerde snaak zijn mond open doet weet je al wat er gaat komen. Hij spreekt nummer namens zichzelf maar altijd in citaten waarbij zijn voorkeur uitgaat naar Themistocles, Diogenes, Thucydides, Plato en Shakespeare 'Wat nu te doen, is de vraag? '. Verder blijkt zijn belezenheid uit de grote hoeveelheden lectuur die hij consumeert. In de nederlandstalige versie van 'De Heilige Koe' bestelt hij bij een kiosk 'De Katholieke Illustratie, Sjors van de Rebellenclub, Okki en Taptoe, De Tijd, De Nieuwe Linie en de Staatscourant. . .'
De Indiër die de lectuur van de prof ziet zegt waarderend: 'Ik merk dat u verzot bent op goede lectuur'. Een stukje katholieke propaganda voor het slapen gaan.
De avonturen van de 4 Helden zijn werkelijk verstrooiing op

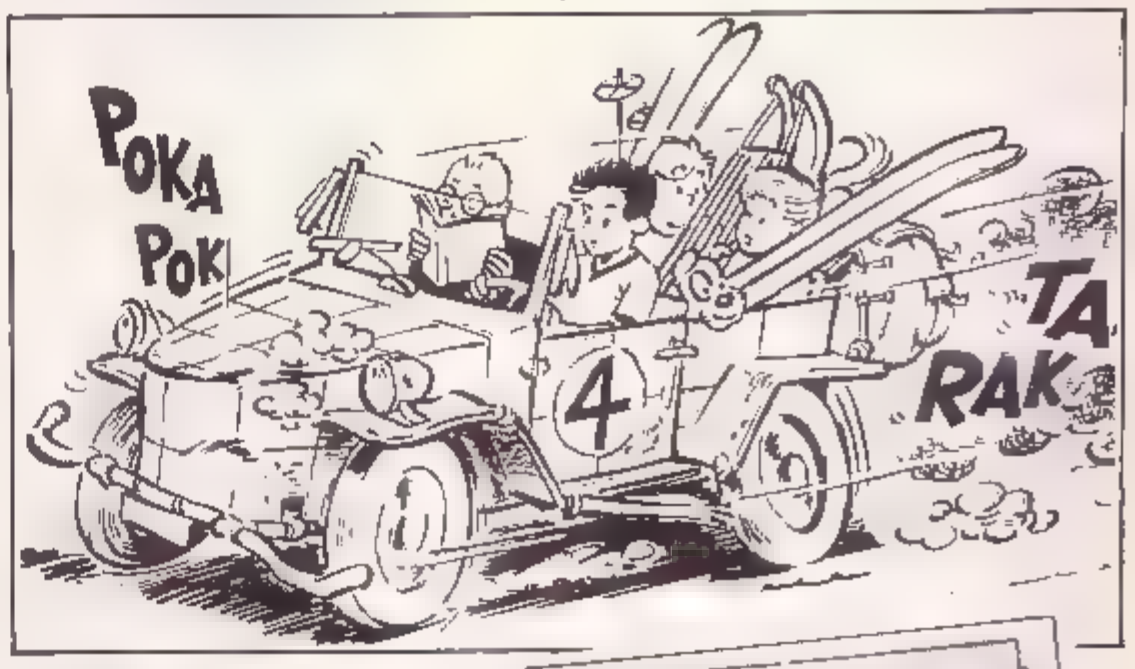

het allerlaagst denkbare niveau. Ik verfoei dan ook nog de avond dat ik in een bui van onverantwoorde toegeeflijkheid toestemde een stukje over de strip te schrijven. Toen de strip ter sprake kwam, zweeg iedereen lafhartig en ik knikte achteloos, de bevreemdende blikken negerend als een biljarter die net een onmogelijke carambool gemaakt heeft en het luchtig aanziet alsof het de gewoonste zaak van de wereld is. Ik was in een zonnige bui, had ooit één ellendig verhaal van de 4 helden gelezen en was ervan overtuigd dat het een eitje was, een goedkoop succes. Een paar van die belachelijke situaties beschrijven, enkele citaten, een paar goed geplaatste kwinkslagen en voilá, u zou overtuigd zijn van het abominabele gehalte van de strip. Dat u het zonder kwinkslagen moet stellen komt door dat doffe gevoel van berusting dat me overviel nadat ik een hele middag verknoeid had met het lezen van de strip. Geestigheid was niet meer op z'n plaats. Er is voor mijzelf slechts één lichtpuntje. Tijdens het lezen van het zoveelste helden-verhaal viel me plotseling op dat er in stripkritieken nooit enige aandacht wordt geschonken aan de lengte van de verhalen. Een boek of film kan als 'slecht' gekwalificeerd worden vanwege het feit dat het 'net iets te lang

is' of 'in herhaling' vervalt. Bij stripkritiek zal je dat nooit horen omdat de kritikus zich van tevoren heeft neergelegd bij het vaststaand aantal pagina's dat een stripverhaal nu eenmaal moet hebben om aan de commerciële eisen (het uitbrengen in albumvorm) te voldoen. De verhalen van de 4 helden zijn echter stuk voor stuk te lang Veel scènes worden breed uitgesponnen en sommige gimmicks worden eindeloos herhaald om het verhaal op gang te houden. Ik heb zelf eens een stripverhaal gemaakt en iedere keer als ik op een dood spoor raakte, liet ik in verschillende tekeningen zien wat er op éénzelfde moment op verschillende plaatsen gebeurde, of ik liet de verschillende uitdrukkingen zien op de gezichten van de figuren die naar dezelfde gebeurtenis keken. Dit laatste nu is tot vervelens toe te zien in de 4 helden. Als iemand in het verhaal zegt: 'Laten we gaan winkelen' staat de dikke voor een winkel met etenswaren, de geleerde voor een boekwinkel, het meisje voor een klerenwinkel en de handige pief voor een knutselwinkel. Roept er een: 'Als we geld hebben kunnen we een heleboel kopen', dan zie je ogenblikkelijk vier opeenvolgende tekeningen waarin de dikke aan eten denkt, het meisje aan kleren, de wijsneus aan boeken en ga zo maar door. Het is een mate van onkunde of gemakzucht die zelfs de slechtste amateur zich niet kan permitteren. Door in de overbodige gimmicks te snoeien zou je per verhaal vele pagina's weg kunnen laten. Als je dan ook nog de pagina's weglaat die uitsluitend achtervolgingen of functieloos gestoei laten zien, houd je minder dan de helft over zonder dat de essentie van het verhaal in gevaar is gebracht. Om kort te gaan, de verhalen zijn te lang, niet leuk en op een laag niveau. Vriend Jef Rademakers schreef onlangs over een crisis in het amusementsaanbod waarbij hij de tweedeling sympathiek en onsympathiek amusement maakte. Een prima typering. Want zelfs als je er rekening mee houdt dat de strip in het algemeen een vulgair medium is, dan is er nog geen duidelijker vorm van onsympathiek amusement voor de massa denkbaar dan de 4 helden

Ik wens ze een vroegtijdige heldendood toe.

DEZE MAAND VERSCHIJNT IN DE SERIE DARGAUD/OBERON

f.4.95 per stuk

☆ PHILEMON
. . WIE VERRE REIZEN DOET. . .
☆ IZNOGOEDH
. . . DE WORTEL VAN HET KWAAD.
☆ ROODBAARD
. . . DE AFREKENING

EN NU IN KLEUR:
☆ BLUEBERRY
FORT NAVAJO

UIT DE EPPO STAL:
EEN NIEUW ALBUM VAN DE GENERAAL!

EPPO PRESENTEERT IN ZIJN THEATER:
HET NIEUWE VERHAAL VAN LUCKY LUKE:
DE GENEZING VAN DE DALTONS!

FRANÇOIS CRAENHALS

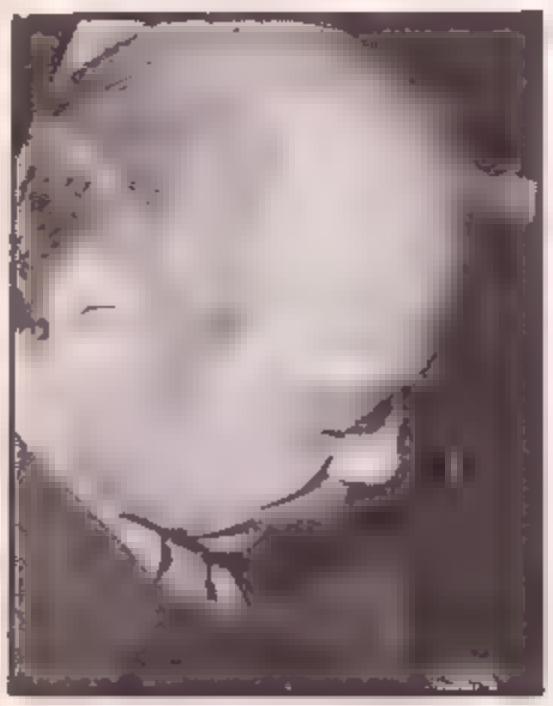

De Belgische tekenaar François Craenhals is geboren op 15 november 1926, te Ixelles-Brussel. Reeds op jonge leeftijd wilde hij striptekenaar worden, maar dit leek een niet te verwezenlijken droom daar zijn ouders vonden dat hij eerst maar een eerzaam beroep (vak) zou moeten leren en daarna pas aan het tekenen kon gaan denken. Hij volgde na de lagere school een technische opleiding en 's avonds ging hij naar de tekenacademie te Brussel. Wegens familie-omstandigheden moest hij op jonge leeftijd aan het werk en op 15-jarige leeftijd werkte hij op een werkplaats, waar hij (als hij er de kans voor kreeg) allerlei technische dingen in elkaar knutselde. De wereldoorlog II was in volle gang en in deze voor hem verwarde tijd, die hij nu als zeer ervaringsvolle periode beschouwt, het de wens om tekenaar te worden hem niet los. Samen met een vriend maakte hij een strip (de geschiedenis van een rechter), getekend in een schrift, dat zij opstuurden naar het blad 'Bravo'. Hiervan hoorden zij echter nooit meer wat.
Zoals vele jonge tekenaars kreeg François Craenhals na de oorlog de kans en de mogelijkheden om uit te groeien tot een groot tekenaar. Dankzij zijn talent tekende hij sindsdien en nog steeds een aantal reeksen die grote bekendheid genieten. Hij begon met het tekenen van cartoons die in het begin nauwelijks en later wel werden gepubliceerd. Op een receptie waar veel cartoontekenaars waren ontmoette hij Cheneval (oprichter en direkteur van de Heroïc-albums) die hem uitnodigde om eens langs te komen om over zijn ideeën te komen praten. Het gesprek dat volgde resulteerde in een aantal Heroïc-albums waarvan de reeks 'Kran' (een Zuid-Amerikaanse Tarzan) wel de bekendste is (1950/14, 21, 33, 39, 45, 1951/44). Omstreeks 1951 ging hij voor het weekblad Kuifje werken, in eerste instantie illustreerde hij korte verhalen. Maar in nr. 30 (1951) publiceerde hij de eerste plaat van het verhaal 'Het geheimzinnige geval van Mr. van Meylbeke' dat gevolgd werd door 'De Petroleumkoorts'. In deze twee verhalen beleven Renaat en Christiane hun avonturen, die geplaatst zijn rond de eeuwwisseling. Craenhals wijt de tijdsplaatsing aan de invloed van Dickens en zelf wilde hij een lief jong meisje creëren. Beide verhalen zijn in album uitgebracht door Lombard/ Brussel 1955.
Tijdens een gesprek in de Kuifje studio, waar men uitvoerig praatte over de ezel (van de ezelskaak van Samson, de intocht van Christus op een ezel enz. enz. en de huidige mechanisatie) kwam Craenhals op het idee om een ezel in zijn strip te gebruiken. Hij vond een boer die nog gebruik maakte van een ezel om zakken te vervoeren, en samen met een vriend gingen ze de ezel fotograferen. Enige dagen later ging hij terug om zijn dokumentatie af te maken, maar de ezel was gestorven. De boer vertelde hem zijn verhaal de ezel had hij gekocht van een rondtrekkend circus, maar het beest kon niet wennen en stierf van verdriet. De ezel, Renaat en Christiane (Pom en Teddy), plus het circus en de voornaamste personages voor zijn nieuwe reeks waren rond. Pom en Teddy beleefden 11 avonturen in het weekblad Kuifje (1953/9 t/m 1963/53) en enige korte verhalen, 1960/50, 1967/12, 1967/30 en 1968/8) waarvan er 9 in albums zijn uitgegeven door Lombard. François Craenhals is opgehouden met deze reeks, omdat volgens hem de mentaliteit van het publiek in die 10 jaren veranderd was, hij zelf ouder was geworden en hij Pom en Teddy in zijn jeugd begonnen was en hij nu niet meer volledig achter de opzet van deze reeks kon staan. Hij stelde de redaktie van Kuifje de figuur van De Koene Ridder voor, naar een idee dat hij reeds in 1951 had voorgelegd en dat men toen als te jeugdig en dus ongeschikt had beoordeeld. Maar nu zag men wel wat in deze held en vanaf 1966 worden de avonturen met groot sukses gepubliceerd, waarna ze sinds 1970 door Casterman in album worden uitgebracht (I). In Kuifje verscheen in 1961 een avontuur van Delta (een jonge detective), een fraai getekend verhaal dat zich in de huidige tijd afspeelt Maar helaas was deze held een kort leven beschoren. Het avontuur was in 46 platen getekend, maar op het moment van uitgave verplichtte men hem om het aantal pagina's terug te brengen tot 30. De redaktie oordeelde dat het verhaal niet goed was en Creanhals moest het met pijn bij één verhaal laten.
Evenals bij Kuifje is Craenhals bij Casterman begonnen als illustrator, hij illustreerde boeken voor de jeugd. Onder deze boeken was de reeks 'De 4 Helden' en beetje bij beetje is deze reeks uitgegroeid tot de huidige stripreeks. Omdat hij zelf niet in staat is om een scenario te schrijven voor deze reeks, die een jeugdig raakpubliek heeft, schrijft Chaulet het scenario (II).
De jeugd van François Craenhals heeft zich afgespeeld tussen Brussel, Antwerpen, Steendorp en Gent en met korte tussenpozen in o.a. Oostende. Hij is getrouwd en hij heeft twee kinderen (een jongen en meisje). Zijn vrouw helpt hem bij de technische zijde en de kleur van zijn werk. François Craenhals heeft nooit een vaste verbintenis gehad met een uitgever of met het weekblad Kuifje. Hij werkt op freelance basis per verhaal.
Voor Casterman werkt hij nog aan tal van andere uitgaven mee: boeken in een meer pedagogische sfeer; o.a. samen met Jean-Claude Pasquz (een populair wetenschappelijk schrijver) de reeks: 'L'Aventure de la Science' Casterman. Hij vindt het prettig in zijn werk een verscheidenheid aan te brengen: na een populair wetenschappelijk boek moet hij een Koene Ridder tekenen en schrijven en na een Koene Ridder een relatieve rust met een 4 Helden-verhaal.
Verder publiceerde hij nog diverse korte verhalen (met verschillende onderwerpen) in Kuifje (1955 t/m 1967), in Libre Belgique 'Primus et Mussette' (Ciso uitg. 1976), albums Hopi et Cati bij Casterman, illustraties in o.a. Kuifje en jeugdboeken bij Casterman, diverse vervolgverhalen in Petits-Belges (1955-1957, 1960, 1962-1963)

Zie bibliografie Craenhals door Alain van Passen en Louis et S. Cance.
I. Stripschrift nr.72 (dec.1974) en nr.88 (april 1976);
II. Stripschrift nr.89 (mei 1976).

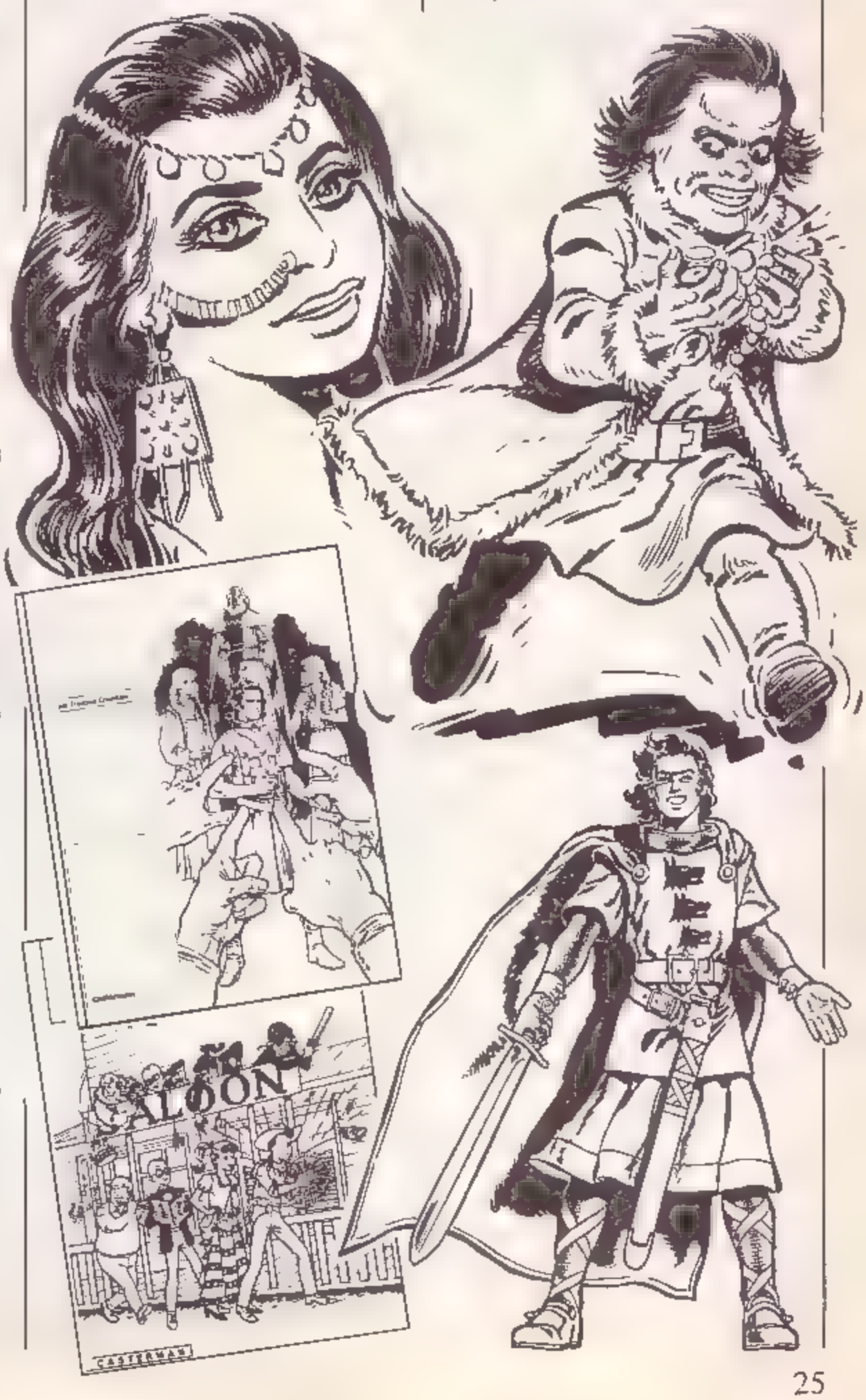

KRESSE'S INDIANEN

Het ambitieuze projekt van Hans Kresse, de Indianenreeks, vordert gestaag, met vijf verschenen delen en een zesde op komst. Maar erg snel in de tijd vorderen we nog niet, het zal nog heel wat jaren duren voordat de verhalencyclus rond is, d.w.z. voordat we zijn aangeland bij de laatste grote opstanden tegen de blanke overheersing aan het eind van de vorige eeuw. Het doel van de Indianenreeks immers, zoals Kresse zich dat voor ogen heeft gesteld, is een gedramatiseerde documentaire over het hele verloop van de geschiedenis van de kontakten tussen Indianen en blanken, vanaf de allereerste verkenningstochten van de Spanjaarden in Noordamerika tot en met de uiteindelijke nederlaag en definitieve onderwerping van de laatste resten van het Indiaanse volk.

Als de beste manier om de totale ondergang van de Indianen het indringendst te schetsen, heeft Hans Kresse besloten zijn verhaal te vertellen aan de hand van één familie die hij van generatie op generatie wil blijven volgen. Deze familie behoort tot de stam der Apachen, omdat dezen tot de eerste volkeren behoorden die met de Spanjaarden te maken kregen en zich ook tot het laatst toe tegen de blanke overheersing bleven verzetten.
In de eerste delen zijn we voorgesteld aan Chaka, het stamhoofd van de Faraon-Apachen, en zijn zoons Unda en Anúa, die nogal uiteenlopende karakters bezitten. Anúa is een vriendelijke jongen, die vanwege zijn leeftijd nogal eens onbesuisd uit de hoek kan komen, maar in het algemeen toch over een zeer nobele inborst beschikt. Unda daarentegen is een zelfingenomen, opgeblazen kwal, en komt dan ook om het leven. Via de familie Chaka krijgen we al direkt een heleboel informatie over het leven van de Apachen en vooral over hun levensbeschouwing. Die mentaliteit steekt wel zeer scherp af tegen die van de blanken, bij wie geen greintje goedheid aanwezig is. De enige blanke die er mee doorkan, is een priester die met de Spanjaarden meetrekt om de 'primitieve inboorlingen' het woord Gods te verkondigen. Deze man borrelt weliswaar over van goedheid, maar door zijn naieve houding ten opzichte van de situatie doet hij eerder lachwekkend aan. Dan hebben we nog Mestizo, de halfbloed, die tot een van de hoofdpersonen van de serie gebombardeerd is, maar die door zijn leven temidden van de blanken toch al zodanig is verpest, dat zijn gedragingen en vooral zijn zucht naar rijkdom hem schril doet afsteken naast de onbedorven Indianen. In Mestizo heeft Hans Kresse een prachtig middel om een vergelijking te trekken tussen de mentaliteit van de Indianen, die hij bewondert, en van de blanken, die hij verfoeit.
In de eerste vijf delen lopen er eigenlijk drie verschillende verhalen door elkaar heen Ten eerste hebben we daar de persoonlijke belevenissen van de familie Chaka; in de tweede plaats een beschrijving van het leven van vlakte- en dorp-Indianen en hun houding ten opzichte van elkaar; en tenslotte de konfrontatie tussen blanken en Indianen, en de Idiaanse reaktie daarop.
Wat het eerste punt betreft, het familieleven van Chaka gaat niet over rozen; hij krijgt hooglopende moeilijkheden met zijn zoon Unda, die tenslotte de stam verlaat omdat hij te trots is om ook maar enigszins naar een ander te luisteren. Tenslotte vindt Unda de dood door toedoen van een loslopende, uitgeputte Spanjaard. Maar niet alleen door Unda wordt Chaka's bestaan geteisterd, ook zijn volk, waarvan hij hoofdman is, heeft niet altijd evenveel begrip voor zijn overigens wijze besluiten, zodat er af en toe heethoofden die maar al te graag Chaka's plaats willen innemen, tot de orde geroepen moeten worden.
Over dagelijks leven en opvattingen van vlakte- en dorp-Indianen, die op een andere manier leven en een andere instelling hebben, krijgen we heel wat informatie. Toch weet Hans Kresse zich nog in te houden, want hij verpakt het lesmateriaal zeer behendig, zodat we niet het idee hebben voortdurend belerend te worden toegesproken.
Het derde punt, de ontmoetingen tussen Spanjaarden en Indianen, is met veel inlevingsvermogen weergegeven. Zeer duidelijk worden de angst en ook wel de nieuwsgierigheid van de Indianen weergegeven ten opzichte van de 'Meesters van de Donder' over wie zij al wel iets gehoord hebben, maar die ze nog nooit ontmoet hebben. Als die konfrontatie dan uiteindelijk toch komt, blijken de machtige blanken enorm tegen te vallen: ook zij kennen angst en maken blunder op blunder. Dankzij Mestizo, de halfbloed die in de stam is opgenomen, maken de Faraons kennis met de belangrijkste wapens van de blanken, het paard en de haakbus. Langzamerhand raken de Indianen hun angst voor die merkwaardige zaken kwijt en leren ze hoe die te gebruiken. Chaka's slimme zoon Anúa, die ongetwijfeld nog een grote toekomst voor zich heeft, weet als eerste zijn stamgenoten te overtuigen van het nut dat paarden voor de stam kunnen hebben en is ook de eerste die aarzelend rijlessen neemt, wat natuurlijk voor de nodige lachnummertjes zorgt. Eveneens dankzij Mestizo leren de Indianen de beperkingen van de donderstok, de haakbus, kennen, wat hun vrees voor het wapen nog niet helemaal wegneemt, maar waardoor ze voortaan wel weten hoe ze tegen vijanden die met dergelijke instrumenten zijn uitgerust, moeten optreden.
In het binnenkort te verschijnen zesde deel wordt een nieuw element aan de schildering van de geschiedenis van Noordamerika toegevoegd, omdat er zich bij de Faraons een neger aandient, die uit de Mexicaanse plantages gevlucht is. Er zijn dan al heel wat rassen vertegenwoordigd: Indianen, blanken, een mesties en een neger. Bovendien ontstaan er in deel zes nieuwe moeilijkheden over het paardbezit van Anúa. Die twisten hebben we al eerder meegemaakt; een aantal stamgenoten vindt het dier geschikter als konsumptiemiddel dan als gebruiksartikel. Maar Anúa is niet iemand die zich de kaas van het brood laat eten en zo komt alles toch weer op zijn pootjes terecht.
Laten we hopen dat het grootse projekt dat Hans Kresse voor ogen heeft in de komende jaren met even grote regelmaat voortgezet zal worden, zodat de hele geschiedenis van de Noordamerikaanse Indianen, door natuurtalent Kresse prachtig getekend en van fraaie aarde-kleuren voorzien, over enige tijd als een nieuw hoogtepunt in de Nederlandse striphistorie in ons aller boekenkasten zal komen te prijken

Rob van Eijck

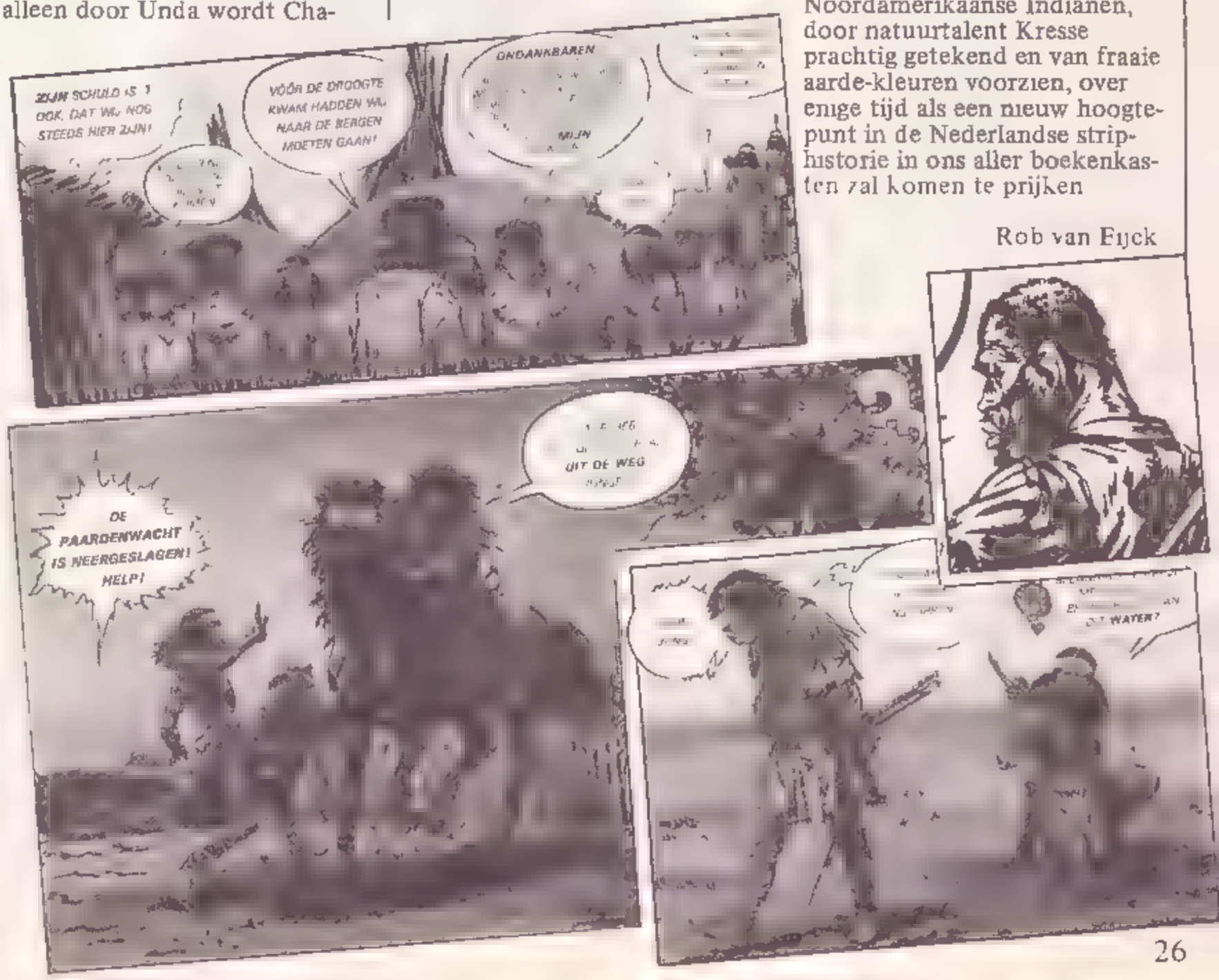
ZIJN SCHULD IS 't OOK, DAT WIJ NOG STEEDS HIER ZIJN!
VÓÓR DE DROOGTE KWAM HADDEN WIJ NAAR DE BERGEN MOETEN GAAN!
ONDANKBAREN
MIJN
DE PAARDENWACHT IS NEERGESLAGEN! HELP!
UIT DE WEG
HET WATER?

DICK BOS GLASHARD

Vechten helpt niet, Mr Bos. Al is U nòg zo sterk en een meesterlijke vechtersbaas, dat kan U niet baten. Dit weefsel kan alleen worden opgelost door een injectie van deze injectiespuit en die zal ik niet gebruiken, voordat mijn ontvanger in Sheila's kleine hoofdje is aangebracht Dan zullen we zien of zij gehoorzaamt en U doodt

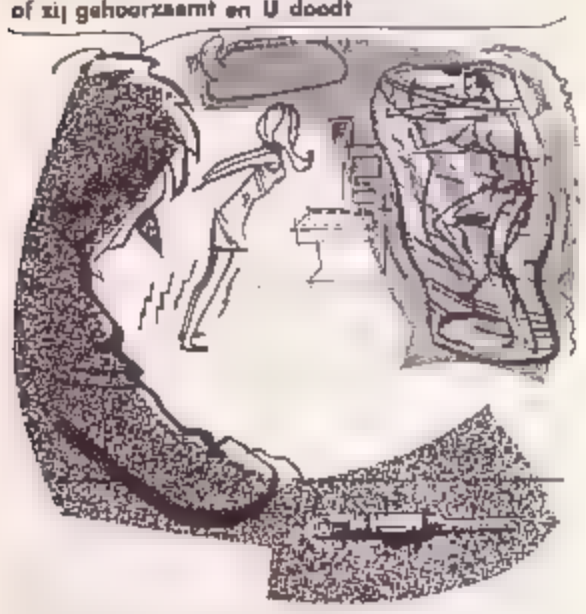

190

Door een paar radiografisch bestuurde handles in beweging te brengen stuurt Dr. Zabolle Sheila naar de operatietafel zonder haar aan te raken.

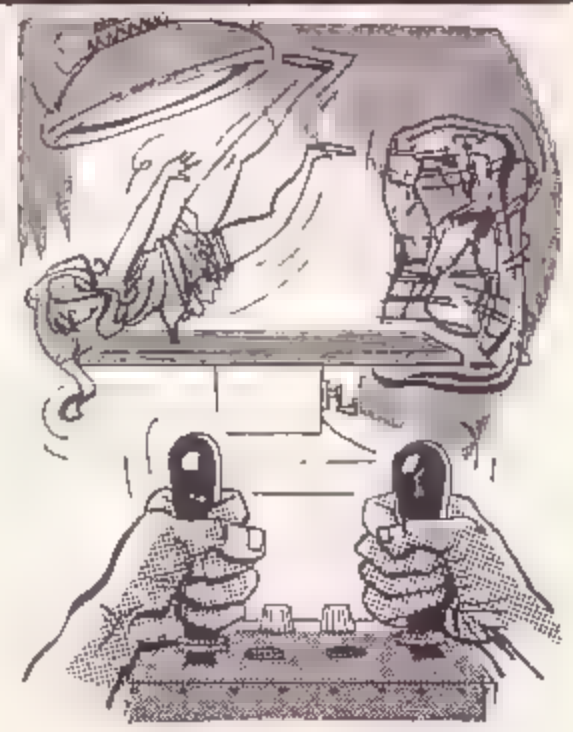

191

Dr. Zabolle staat op het punt om de radiogevoelige kap op Sheila's hoofd naar beneden te laten.

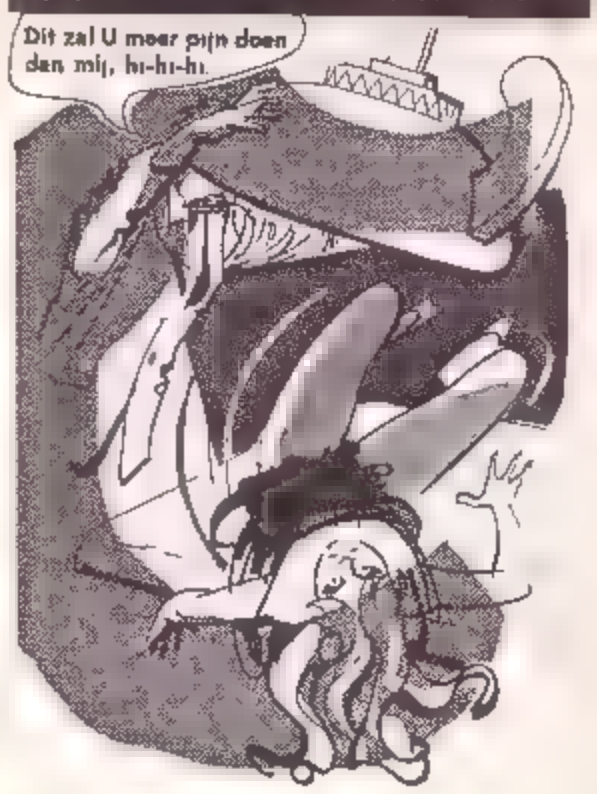

192

...als het valluik wordt opengetrapt.

193

In het volgende ogenblik dreunen Big Red en zijn bende naar binnen als een kudde stieren.

We hebben je te pakken!
Laat mij de diepe slaap toedienen! O, slaap, o, zoete slaap, zachte verpleegster van de natuur! De belangrijkste voedster in het levensfeest . .
Jij dacht, dat je ons kon beduvelen, hé, jij Schotse schurk

194

Wat is de bedoeling van deze inval? Verdwijn onmiddellijk of ik elektrokuteer jullie allemaal.

195

Voordat Dr. Zabolle elektronische lichtschakelaars kan overbelasten, schuift er een tweede in zijn plaats.

Big Red, jij Saksische intrigant! Schavuit met je jeneverneus! We hebben je op heterdaad betrapt. We zullen jou en je soort een lesje leren, dat je nooit zult vergeten . .

196

De twee concurrerende smokkelaarsbenden ontmoeten elkaar met gekletter van staal, gedreun van hout en gekraak van beenderen.

197

Een van de eerste projectielen raakt een schakelaar, waardoor het laboratorium in het donker wordt gestort.

Zonder stroom zijn de lichten dood en de operatietafel stilgevallen.

198

Het kost slechts een ogenblik om de injectiespuit te grijpen en die in het weefsel te steken dat D.B. gevangen houdt.

199

Het wonderweefsel wordt vloeibaar en D.B. springt op Dr. Zabolle af, die probeert te ontsnappen.

200

Dr. Zabolle wacht niet op D.B. Als een bliksemschicht schiet hij door een stalen deur, maar niet voordat hij een schakelaar heeft overgehaald.

Sheila heeft gelijk. Zelfs boven het rumoer van de wachtpartij uit is een regelmatig getik te horen.

201

„Naar buiten", beveelt D.B. Big Red als stormram gebruikend, plaatst hij zich aan weg naar de uitgang op de hielen gevolgd door Sheila.

Ga je je grootje maar scalperen, wormenkop
Laat mij je eens leren om je hoofd te gebruiken, ouwe jongen
Blink maar vrolijk, sterretje . . .
Niet tegen de muur, alsjeblieft . . NIET TEGEN DE MUUR.

202

Bijgestaan door haar werkgever bereikt Sheila in een mum van tijd de bagage vleer.

203

Op dat ogenblik vlamt er een fel vuur op tussen hen en de deur.

204

Achter hen is alleen een muur — een muur en een reusachtige zeemanskist, die D.B. onverwijld grijpt.

Het deksel van de kist valt open en er valt een prachtig soepel weefsel uit.

205

Ogenblikkelijk handelt D.B. naar een ingeving.

206

D.B. windt Dr. Zabolle's uitvinding ook om zichzelf heen.

Hij mag dan een misdadiger en een griezel zijn, maar hij beheerst krachten die wij nog niet kennen. Hij merkte op, dat dit materiaal niet kon branden en dat geloof ik . . . HOLLEN NU!
Je bedoelt dat we geen kans hebben.

207

wordt vervolgd

nederlands centrum voor belangstellenden in strips

Postbus 11335. Amsterdam-1000.

AGENDA

Wassenaar gaat niet door.

2 t/m 6 juni:
Toulouse, France. 4e Salon National des Bandes Dessinées et de l'illustration.

26 juni t/m 5 september:
Knokke-Heist, België, 15e wereldkartoenale.

18 september:
Gouda, Achtste stripdag, motto louter kabouter.

6 november:
Breda, Ruilbeurs.

11 december:
Amsterdam, ALV/Ruilbeurs/ Veiling.

OBERON ZWART/WIT ALBUMS

Een uitgave van Oberon met medewerking van Het Stripschap.

Deze albums, speciaal voor de stripliefhebbers, worden in een beperkte oplage van ca. 1500 ex. gemaakt en zijn alleen verkrijgbaar bij Het Stripschap, de 13 Stripantikwariaten en een 30-tal Stripspeciaalzaken.

Data van uitgave:
28-2-1976. Dick Matena.
Deel 1. Ridder Roodhart
De strijd om Hildegonde
Deel 2. Grote Pyr
De grotten van de witte beer
Eind april. Fred Julsing
Deel 3. Wellington Wish
Het kruitvat van gehoorzaamheid
Deel 4. De broertjes Samovarof
Het geschenk van de Tsaar
Juni. Peter de Smet.
Deel 5 en 6. Joris PK en Anna Tommy
Het zingende zwaard
Augustus. Bert Bus.
Twee albums met Theban (Science Fiction).

Prijzen:
f 4,95 voor abonnees van Stripschrift
f 4,45 voor leden/abonnees
Betalingen op postgiro 3291121 tnv Het Stripschap, Postbus 104, Uithoorn.

SPECIALE AANBIEDINGEN

	Leden/ Abonnees	Abonnees
Nieuwigheden:		
Little Nemo poster, afgehaald	1,–	1,–
Strips, 92 pagina's info over Ned. striptekenaars, afgehaald	1,50	1,50
Uitgave Ned. Kunststichting (toegezonden)	2,75	2,75
Politiek kwartet, Frits Behrendt, afgehaald	2,25	3,25
toegezonden	3,25	4,25
Sportkwartet, Dick Bruynesteyn, afgehaald	2,25	3,25
toegezonden	3,25	4,25
Paulus posters, 3 typen, in kleur, per stuk, afgehaald	4,–	4,95
Dupuis kontzak-katalogus 1976, uitgave Richard	5,–	7,50
Album, Professor Pi, omvang 80 pagina's	7,90	8,90

Alle aanbiedingen zijn te bestellen via postgiro 3291121 tnv Het Stripschap, Postbus 104, Uithoorn.
Afhalen kan geschieden op Ruilbeurzen.

KOPIEERSERVICE:

Ieder Bommelmanco voor *f* 1,- per stripaflevering + *f* 1,50 voor porto en administratiekosten per zending

KARTOEN

TOONDERANTIKWARIAAT VAN

HENK R. MONDRIA

0 vraag prijslijst
0 bestel per giro 2078226 van Boekhandel MONDRIA, De Lindeboom 11, Mijdrecht, tel (02979) 1855
0 De Stripkunst van Marten Toonder, de speciale licentieuitgave van Boekhandel Mondria (oplage 500 ex.) voor *f* 24,50 (inkl. porto)
0 de drie Oerpoezen (B 28.1, B 28.2 en B 28.3) voor *f* 18,-
0 de eerste 23 Hollewijnknipsels voor prettige prijzen

NIEUWS

Postbus 9494, Amsterdam.

DE BEZIGE BIJ

Bij deze uitgeverij verscheen onlangs de nieuwe BBLiterair onder de titel 'Grofstoffelijke Trillingen'. Formaat: 15 x 20 cm, prijs f 13,50.
Inhoud: MV-75 'De zwarte Zwadderneel' 3118-3169 uit 1957, MV-109 'De Vuursalamander' 5371-5426 uit 1965 en MV-124 'De Viridiaandinges' 6371-6427 uit 1968.

CASTERMAN

Het onlangs verschenen album 'Kuifje en de Picaro's' zal dit najaar in een beperkte oplage in gebonden editie verschijnen, voor de prijs van f 9,90.
Deze zomer zullen verder uitkomen: De Vier Helden – 'De Vier Helden en de Tiran', Segur – 'Vier Lieverdjes', Kwik en Flupke-bundel 4, De koene Ridder – 'Aïcha de Woestijnroos'. De nieuwe reeks 'Tardi', waarover elders in dit nummer meer, start deze zomer met twee albums onder de vermoedelijke titels: 'Adèle en het Monster' en 'Het Spook van de Eiffeltoren'.

DUPUIS

Verschenen: Robbedoesverzamelalbum 136 met als inhoud: de nummers 1929-1941 uit de periode 3/4-26/6/75, waaronder het 100 pagina's tellende vakantienummer 1938 met tien complete verhalen. Verder: Baard en Kale 'De witte Hand', herdruk van het vierde album, Bollie en Billie-no. 12. 'Die koddige Cocker', de nieuwe reeks Jeugdzonden van Franquin startte met Robbedoes en Kwabbernoot deel I. De Erfenis, waarin zijn opgenomen de verhalen 'De Tank', (Kwabbernoot koopt een tank) uit Robbedoesalmanak 1947 en 'De Erfenis (De Erfgenaam/De Whiskeyerfenis) uit Robbedoesweekblad 351-389 uit de jaren '46/47.
Ook werd begonnen met de nieuwe serie Jess Longverhalen van Piroton (tekeningen) en Stripschapprijswinnaar Tillieux (scenario), het eerste deel van de avonturen van deze keiharde F.B.I. agent in zijn strijd tegen de amerikaanse onderwereld verscheen onder de titel 'De purperen Boeddha! , het andere verhaal dat werd opgenomen is 'Moderne Slavendrijvers'. In de serie Smurfen mini-albums, met perioden uit de 'De Fluit met de zes Smurfen' verschenen 'Het Steekspel' en 'Muziek voor Pirrewiet'.
Voor juni a.s. staan o.m. op het programma: Robbedoesverzamelalbums 137, Khena no. 3, 'Het Continent der twee Manen', Sophie no. 11, 'Sophie en de Adem van de Draak', Geniale Olivier-no.3. 'Genie, Vidi, Vici', De Blauwbloezen-no.8 'De Hoogvliegers van de Cavalerie', een nieuwe reeks Rolf Karsten zal starten met deel I. 'Chantage op Aarde', de volgende twee Smurfen mini--albums zullen dan zijn no. 3. 'Een Fluit maken' en no. 4. 'Feest bij de Smurfen', ook volgen drie heruitgaven van .Baard en Kale t.w. de nrs. 12, 13 en 14. Later dit jaar staan dan o.a. nog op het programma: De Blauwbloezen no. 9

'De grote Patrouille' en 10. 'Blauw en Uniformen' (resp. het eerste en vierde verhaal van *Salverius*, Yoko Tsuno no. 6. De Drie Zonnen van Vinea' en de Jeugdzonden van Franquin deel II. met o.a. Radar, de Robot, een vijfde Jerry Spring zwart-witalbum, Rolf Karsten deel 2 'De Schim van de Gorilla', de Robbeldoesverzamelalbums 138 en 139 en Jess Long no. 2. 'Schimmen uit de Brand' en 'De Uitbrekers'.

VAN GENNEP/A.P.

Peter van Straaten, bekend van de Vader & Zoon strips, heeft voor de Arbeiderspers stukjes van Carmiggelt geïllustreerd: *Dwaasheden*. De tekst is een keuze uit de Kronkel-bundel *Honderd Dwaasheden*.
Van Straaten begint overigens steeds meer munt te slaan uit zijn status van beroepsmelancholicus. Bij uitgeverij Van Gennep verscheen een bundel van zijn hand, waarin hij zijn eigen jeugdherinneringen heeft getekend onder de titel: *Uit m'n hoofd*. Het boek is in twee delen te verdelen: Amsterdam en Arnhem. Uit de Arnhemse periode zijn opgenomen: 'Op weg naar school', 'Plekjes', 'Op weg naar school II', 'Mensen' en 'Lisbeth Bos'. Uit de Amsterdamse periode: 'Op kamers', 'Huisbazen en Hospita's', 'Café's', 'Dronken kunstenaars', 'Instituut voor Kunstnijverheidsonderwijs', Op het eerste gezicht vrijblijvende schetsjes uit Van Straaten's verleden waar de willekeurige kijker geen boodschap aan heeft. Bij nadere beschouwing echter tekeningen die model staan voor een bepaalde periode uit ieders leven ook al is men niet in Arnhem geboren. Het laantje naar school, een vijver, een stille laan, vechtende jongens, het zijn stuk voor stuk herinneringen aan onze eigen jeugd. Toch zijn de stukken waarin Peter van Straaten wat meer relativeert, bewuster lijn en verhaal aanbrengt in zijn tekeningen, aantrekkelijker. Neem bijvoorbeeld het hoofdstuk 'Lisbeth Bos'. We zien haar op de rug terwijl zij moeizaam een helling opfietst, vervolgens haar huis, Lisbeth samen met haar broertje, met haar vriendinnen en alleen haar jas. Alles getekend vanaf eerbiedige afstand. De jonge tekenaar heeft haar bewonderd zonder haar ooit aan te spreken. Het is de verliefdheid van Charlie Brown en het roodharige meisje. Je ziet de ellende dan ook al aankomen. Het voorlaatste plaatje toont Lisbeth samen met een andere jongen. Het laatste plaatje laat zien hoe Karin de Vries moeizaam langs een winderige weg fietst. De liefde van de jonge tekenaar is na z'n desillusie op een andere (toekomstige desillusie) overgegaan. De cirkel is rond en wie heeft er zelf nooit in zo'n weemoedig makende draaimolen gezeten? De Amsterdam-periode is wat compacter maar minder ontroerend. Het geeft een vrij clichématig beeld van café's, studentenkamers en kunstnijverheidsschool. Daarbij kan je natuurlijk zeggen: 'Is het leven dan geen cliché? ' Maar zonder hier allerlei diepzinnige uitspraken over te debiteren, kun je stellen dat de Amsterdam-periode minder zeggingskracht heeft ook al zijn de situaties uitermate herkenbaar. Dit alles in de streperige tekenstijl die Peter eigen is. De bundel suggereert een chronologische levensloop maar is wat dat betreft geen eenheid. Sommige fragmenten zijn sterk benadrukt, andere domweg weggelaten. *Uit m'n hoofd* is misschien niet de beste bundel van Peter van Straaten, het is wel een mooi soort 'melancholy rose' uit het verleden. Prijs f 12,50. Uitg. Van Gennep BV.

HELMOND

Deze uitgeverij heeft fors uitgepakt met de volgende albums:
– Comanche 'Nacht over de Woestijn', waarin Red Dust uit de gevangenis terugkeert, na goed gedrag en pressie van zijn vrienden. Hij lijkt nogal ver-

anderd, ook al omdat drank en vuurwapens hem in zijn proeftijd verboden zijn. Dan Cooper – 'Crash op 135', een prototype verkenningsvliegtuig wordt neergehaald, de russische gevechtseenheid die daarvoor verantwoordelijk is, is uit op het gloednieuwe anti-radarsysteem aan boord van de jet, Dan Cooper lost alles op.
Chick Bill – 'Grapjassen werden Gapjassen en de Sheriff keek toe', het scenario behandelt de zaakjes van de gebr. Gadget, die hun nering in feestartikelen aanwenden voor de misdaad. Rik Ringers – 'Buitenaardse wezens vallen aan' bij een heleboel Hokus-Pokus met marsmannetjes blijkt het een erfgenamenbende uiteindelijk slechts te gaan om macht, geld en positieverbetering. Luc Oriënt – 'Het zesde Continent'. Na de verdwijning van prof. Hofer trekt Oriënt c.s. er op uit om hem te zoeken, via een berg belanden ze in het onderaardse rijk Hymenopteria. Dat blijkt bevolkt met menselijke mieren of mierlijke mensen, die volkomen willoos op bevel van hun centrale cel - de mierenkoningin 'Axthan', voortleven. Luc maakt daaraan een eind.
Verder: Buddy Longway – 'Drie mensen gingen voorbij', Toenga – 'De grote Angst', Sectie R – 'De Sofar van Sophie', Simon van de Rivier – 'De Stam der Ruiters',
Bob Morane – 'De zeven loden Kruizen', Dommel – 'Zonnig - Zorgeloos'.
In de favorietenreeks zullen binnenkort verschijnen: Ravotterclub – 'Koningen van de schilderkunst', Michael Logan – 'Het land onder de Horizon', Spaghetti – 'De wonderbare Tocht'. Verder staan nog op het programma: Rik Ringers - 'Gezellen van de Duivel', en

herdrukken van Luc Oriënt – 'De bevroren Zombies', 'De Planeet van de Angst' en de Blake en Mortimer herdrukken: S.O.S. Meteoren en De Valstrik.

IMPRESSUM

Bij Uitgeverij Impressum is het 2e deel van Roderik 'De oude man van de bergen' verschenen. Het is een geromantiseerd verhaal over de lotgevallen van de Tempeliers waarbij men niet vergeet te vermelden dat de strip met behulp van goed documentatiemateriaal gemaakt is. Over de strip zelf zegt dat weinig. Net zo min als je destijds de Classics uitgaven, waarin klassieke verhalen als Wilhelm Tell, Ivanhoe of 20.000 mijlen onder zee in strip werden omgezet, kon beoordelen op de oorspronkelijke strekking. Als je die gedachte dan ook achterwege laat zit je met een strip waarin alle kerels dezelfde kop hebben. Het enige waardoor je ze uit elkaar kunt halen is de haarkleur (zwart of blond) of het al dan niet dragen van een tulband, pet of helm. William Vance is hier beslist niet op z'n best. De veelal beschrijvende en beschouwende tekst van Lucien Meys maakt dat het geen vlot stripverhaal is maar eerder een documentaire. En daar is alles mee gezegd. Houd je van geschiedenis of ben je dol op verhalen over Tempeliers dan is dit een aardig album, zoniet dan is dit album moeilijk te verteren. Prijs f 4,50.

OBERON

Verschenen Asterix – De grote Oversteek'. Bij een van de vinnige twisten tussen visverkoper Kostunrix en de smid Hoefnix over de 'lucht' van vis gaat de laatste vis in het dorp verloren. Het feit dat Panoramix voor de bereiding van de toverdrank (langzamerhand krijgen we dan toch de formule te pakken) om verse vis zit te springen geeft Asterix, Obelix en Idéfix de gelegenheid er weer eens tussenuit te knijpen. Dat ze dat doen in een gammel vissersbootje zullen ze later bekopen. Al weet de lezer door het toestoppen van de laatste toverdrank bij het vertrek al direkt hoe laat het is!
Bij de eerste tekenen van zwaar weer gooit Obelix het net (letterlijk) uit. Wanneer die onbenullige act echter dreigt te leiden tot voedseltekort, en wij weten wat dat voor de Galliërs betekent, dienen zich de zeerovers aan die juist voor de verjaardag van hun kapitein een feestmaal aanrichten. De aanblik van de Galliërs is voor de elders toch zo gevreesde piraten voldoende om geruisloos afstand te doen van hun verse waar. Slechts één stuk verse worst rest de kapers, maar zelfs deze goedgeefsheid zal Asterix en Obelix later spijten, als een volgende storm mast en zeil van hun vaartuigje blaast.
De honger wordt Obelix al spoedig te machtig en naarmate zijn broek hem ruimer om het middel slobbert, krijgt hij frequenter visioenen. Bij één daarvan, waarin hij everzwijnen en zelfs Romeinen ziet, stort hij zich in wanhoop overboord. Bij zijn redding gaat het scheepje teloor. Waarna de bemanning, vastgeklampt aan een boom-

stronk, op de kusten van Amerika landt. Maar wie neemt ze kwalijk dat ze dat niet weten? Naar hun mening zijn ze immers in een afgelegen deel van Gallië, al brengt de aanwezigheid van kalkoenen en beren hen wel enigszins aan het twijfelen. Lang duurt dat door de honger echter niet. Ook op de vraag waarom de Romeinen (Indianen) die ze ontmoeten zich vermommen als kalkoenen, vinden ze slechts halve antwoorden: het moeten huurlingen zijn; Kretenzers, Bataviëren, Kaninefaten of wel Grieken.
De onvermijdelijke duels met de sterken der Indianen gaan hen door de toverdrank goed af. Minder goed vergaat het het Obelix met de liefde, wanneer de dochter van de sachem op zijn imposante gestalte valt, vluchten de helden, de maat is vol. . . Bij 'toeval' komen ze op hun vlucht Noormannen tegen die compleet met Deense Dog onder leiding van de ontdekkingsreiziger Christøffelson eveneens 'De grote Oversteek' hebben gemaakt. Door de taalproblemen kan de verwarring niet op. Met Asterix en Obelix als bewijzen van het ontdekken van de Nieuwe Wereld aan boord keert de drakkar snel en voorspoedig huiswaarts.
Aanvankelijk worden de verhalen van Christøffelson met de nodige reserve beluisterd, maar net als de laatste twijfels lijken weg te ebben blijkt er een slaaf dezelfde taal als Asterix en Obelix te spreken; het is een Galliër. Na een fikse kloppartij weten onze vrienden te ontsnappen en verschijnen al spoedig met een lading verse vis aan de kusten van Gallië. Als geheel een goed verhaal waarin prima vondsten zijn verwerkt en nog vast in de band ook. Verwarrend is wel dat op de achterkaft in het lijstje van verschenen Asterix-albums onder no.21 is opgenomen 'Het cadeau van Calsa'. Hoewel allen behoren te weten dat dat bekent 'Het Geschenk van Caesar' hebben velen een vergeefse gang naar de stripwinkels gemaakt om 'Het cadeau van Calsa' te halen. Een aprilgrap? . . .

Eppo strip-album: Via de Eppo, maar ook in de winkels (ook in België en m.i.v. oktober in Duitsland via Kauka Verlag) is verkrijgbaar het eerste deel in het nieuwe Oberonfonds Eppo Stripalbumclub. Dat eerste deel in kleur blijkt dan te zijn: Johnny Goodbye en de Barkerbende, een strip die mij destijds in Pep al niet kon boeien. Ook nu staat mij nog steeds het tekenwerk van Attanasio tegen. Het verhaal (van Matena) maakt weinig goed al zijn de situaties waarin de Ma-Daltonachtige moeder Barks optreedt weer wel grappig. Verder verschenen Billie Turf deel 14, wat daar nog van te melden? MWMGW

PANDA

Bij uitgeverij Panda verscheen Domien ten Berge's 'De Stripkunst van Marten Toonder' met de Toonderherdrukken: Panda op de kermis', 'Heer Bommel en zijn Communicatie', 'Kappie en de God van duizend vrezen' en 'Koning Hollewijn en het Regeringsapparaat'. Prijs f 19,90. Desgevraagd deelde de uitgever voorts mee dat de vertraging bij het uitbrengen van de lang aangekondigde stripkatalogus vertraagd is. De katalogus wordt nu in mei verwacht.

SEMIC-SPIRIT

Sinds 1973 is de belangstelling voor de Spirit, meesterwerk van Will Eisner, sterk toegenomen. De oorzaak is uiteraard gelegen in de zich voortzettende opwaardering van de strip maar natuurlijk ook in de diverse uitgaven van de laatste jaren. Terug naar de Spirit! De

Amerikaanse uitgeverij Warren start april 1974 met een grandioze heruitgave van de oude (aangevuld met enkele nieuwe) Spirit verhalen. De albums verschijnen 2-maandelijks. Er zijn nu 13 delen + 1 Spirit Special uitgebracht. Goed uitgekiende selecties van oude verhalen (1940-1952) in zwart wit, met nu en dan een verhaal in kleur.
Kuifje (1973-1974) en Pep (peptoe 1974-1975) publiceren een aantal verhalen en de Real Free Press brengt in eigen beheer 4 albums uit met Spirit dagstrips (eerder herdrukt in de Monomonee Falls Gazette). En dan opeens verschijnt Semic met een Nederlandse uitgave van 66 pagina's. Een gevolg van een diepgaand lezersonderzoek? Nee hoor, gewoon liefhebberij daar bij Semic. Om de kosten te delen wordt het uitgegeven in samenwerking met de Spaanse uitgeverij Garbo. De Nederlandse uitgave is dan ook identiek aan de selectie die men in Spanje zo'n anderhalf jaar geleden op de markt bracht. De volgorde is totaal verschillend van de Warren-uitgave. Het geeft een breder beeld van de Spirit door de jaren heen, maar is helaas minder 'thema-achtig' dan de Warren uitgave. De prachtige kleurenomslag van de Nederlandse uitgave is gelijk aan die van Warren. De stijve letters zijn echter vervangen door de Eisner-letters van de latere nummers.
Wat bevat Spirit no.1 ? Zes oude verhalen (1946-1947) uit de Warren Spirit nr.1. Eén verhaal 'Hoe Scallopini' uit Warren 2. Een interview met de Spirit uit 1972. En het oorsprongsverhaal van de Spirit 'Wie is de gemaskerde' zodat de lezer die voor het eerst kennis maakt met de gemaskerde held de draad gemakkelijk kan opnemen. Dit oorsprongsverhaal stamt uit Warren Spirit no.10, wat op zijn beurt weer een hertekende versie is van het oorsprongsverhaal uit 1940.
Verder is het bijzonder fijn dat Semic in het begin een informatief stukje opneemt over Will Eisner en de hoofdpersonen uit zijn strip. Een artikel over 'Aktiestrips' van Antonio Martin kompleteert deze Semic uitgave. Bij voldoende belangstelling zal de Spirit ook in Nederland om de 2 maanden verschijnen. En dat is te hopen want het zijn zonder meer aanraders, deze Semic-Spirits. Prijs f 3,25 (H.S.)Na het uitbrengen van het eerste deel uit de reeks Mathai Dor, Donkere Tijden, een voortreffelijk album van Victor de la Fuente, is de uitgever er opnieuw in geslaagd een reeks - waarvan in Frankrijk al drie verhalen verschenen - Amargo - ook van deze Spaanse tekenaar-scenarist naar Nederland te halen. Daar is moed voor nodig, want de verkoopresultaten van de goede strips Schipbreukelingen in de Ruimte, Gillon/Forest en Mathai Dor, Donkere Tijden, van De la Fuente waren dermate frustrerend dat het uitbrengen en voortzetten van dit soort reeksen wel dubieus moest worden. Om de uitgever moed te doen houden, zou stripminnend Nederland eigenlijk alvast

deze voortreffelijke albums moeten aanschaffen. Wat te zeggen over de Amargo; Feest voor de Gieren? . De gegevens van dit eerste verhaal zijn gevoegelijk bekend: een blank meisje wordt na een overval op de ranch van haar ouders door Indianen meegevoerd en opgevoed. Omdat het recht zijn loop moet hebben, maar vooral omdat zij een rijke grootvader heeft is een gang veedieven van e.e.a. getuige, zodat al rap bekend wordt waar Sarah zich bevindt. Amargo is de loneman die de woestijn op zijn duimpje kent en sentimenteel genoeg is om er op zijn eentje op uit te trekken om het kind te bevrijden. Op zijn terugreis ontmoet hij de veedieven die hem i.v.m. de beloning het kind willen afnemen. Met behulp van de oude trapper Cactus - een Jimmy Koperneckachtige figuur, en zijn uitstekende schietvaardigheid, slaagt Amargo erin de boeven te verschalken. Een stichtelijk woord aan het adres van de trotse grootvader besluit het verhaal, maar het vertrek van Amargo en Cactus belooft genoeg. De la Fuente is er door zijn uitstekende tekenwerk in geslaagd deze bekende ingrediënten te verwerken tot een aantrekkelijk stripverhaal. Prijs f 4,95. Verder verschenen de nieuwe reeks Marcopol en Gondolex deel 1. Het Geheim van Labyrinthos tek. Manel, scen. Bosch (ook in beperkte oplage met harde kaft verschenen voor de prijs van f 9,95) en Prins Valiant deel 6. Angor Wrak.

VERZAMELAARS-UITGAVE

Opnieuw heeft speurder Nico Noordermeer toegeslagen; ditmaal met een uitstekend verzorgde Piet Wijn-bibliografie (in feite *de* aanvulling op het interview met Wijn in SS 79). In dit boekwerk van 64 pag. (form. 24 x 31), behalve de rijk geïllustreerde lijst van verschenen Wijnstrips, een naamregister, een herdruk van Aramverhaal *14. Morgan de Magiër* (56 afl. uit 1956) en een reprise van het in Olidin, jeugdblad van de Shell, verschenen ('62-'63) verhaal *Dick Durfal en de kale Jonker*, een balloonstrip van 56 afl.
Dit fraai uitgevoerde boekwerk verkrijgbaar door overmaking van f 13,– op giro 494637 t.n.v.
N. Noordermeer,
Harlingen onder vermelding van P.C. Wijn.

STRIPFLITSEN

. . . In een reactie op het betoog van CH-woordvoerder Van Leijenhorst zei Van Agt: 'Toen ik dat hoorde dacht ik, met markies De Cantecler: Barbaar! In het nederlands: Nou breekt mijn klomp' (F.de Jong). . .

Uitgeverij Panda wil Stripschrift met 40 in plaats van 25% korting. Wie niet?

Peter de Smet, Ger van Wulften en AVRO's animator Lucas van Rooijen maken momenteel een proeftekenfilmpje om te kijken of er volgend jaar belangstellenden zijn voor een reeks tekenfilmpjes met De Generaal in de hoofdrol.

Als Ciso klaar is met de Vandersteen uitgaven zijn mogelijke onderwerpen voor volgende nummers: Craenhals, Kraaienhove, Jan Kordaat (neem die maar Ciso), Snoe en Snolleke en Aram.

Bij de vereniging ICON (België) verscheen onlangs een katalogus waarin alle Nederlandse en Vlaamse fanzines zijn opgenomen. Het is samengesteld door Jozef Peeters o.a. medewerker van Kosmos. Prijs f 4,25.

Bij Suzy wafels zijn 25 verschillende Smurf-stickers te krijgen, kompleet met o.m. Susy-smurf, Luilaksmurf, Baeresmurf etc. etc.

In Den Helder is de Stripotheek Suske en Wiske geopend door de fam. Bak. U kunt er terecht voor strips en kinderboeken, en tijdschriften. Adres: zie onder.

Wim (Simpelman) van Wieringen, heeft voor een boek dat rapporteert over de invloed van multinationals en de massamedia aan een aantal politici, kartoens gemaakt. In mei zal het werk in Rome verschijnen.

Henkus en 10 heeft zijn stripantikwariaat (tijdelijk?) moeten opheffen.

LOCKHEED

Uit: V.N. 27-3-1976

HM..HET GAAT WEL ERG SNEL!
ALS HET U LUKT, KRIJST U VAN ONS 100.000 GULDEN..MOCHT HET MISLOPEN, DAN WORDT HET GELD OVERGEMAAKT OP DE REKENING DIE U ONS OPGEEFT.

EVEN AARZELT RIK, MAAR DE ROEP VAN HET AVONTUUR IS TE STERK VOOR HEM...
GOED, IK DOE HET. NIET VOOR HET GELD, WANT DAT KUNT U GEVEN AAN 'T WERELDNATUURFONDS, IK WIL WETEN WIE DIE BANDIETEN ZIJN!
OH, DANK U...

('Rik Ringers' in Pep 1969)

simpelman

STRIPSCHRIFT IN JUNI:

DISNEY SPECIAL MET O.A.
– THE ART OF WALT DISNEY
– MICKEY MOUSE
– FLOYD GOTTFREDSON
– STRIPS RETOUCHEREN
– BARKS-INDEX